

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

PAVEL DIRGA

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

Zbraň (nejen) jako umělecké dílo
Weapon (not only) as a work of art

Autor: Pavel Dirga
Vedoucí práce: PhDr. Jan Šmíd, PhD.

Název:

Zbraň (nejen) jako umělecké dílo

Anotace:

Záměrem této bakalářské práce je představení různých druhů zbraní, nejen jako předmětů každodenní potřeby, ale i jako předmětů, které mají nějakou uměleckou hodnotu.

Cílem je představení fenoménu zbraní nejen jako předmětů, které jsou určené k různým druhům praktického využití, ale také jako výtvarných a uměleckých artefaktů s estetickou i funkční hodnotou.

Hlavní metodou pro vypracování bakalářské práce je studium odborné literatury a dalších textů, nebo materiálů, vztahujícím se k zadanému tématu.

Práce je rozdělena do několika kapitol podle druhů zbraní (chladné, palné) a podle jednotlivých kontinentů, kde se zbraně vyskytovaly. Dále je práce zaměřena na fenomén zbraně ve filmovém průmyslu, na otázku souvislosti zbraně a násilí a rovněž i na problematiku prevence násilí, šikany a kriminality.

Klíčová slova:

umělecké dílo, zdobení, zbraň, střelná zbraň, chladná zbraň, násilí, agresivita, prevence

Souhlasím, aby tato práce byla uložena v knihovně Pedagogické fakulty Karlovy Univerzity v Praze a zpřístupněna ke studijním účelům.

Title:

Weapon (not only) as a work of art

Abstract:

The aim of this thesis is to introduce various types of weapons, not only as objects of everyday use, but also as objects which are of high artistic value.

The aim is to introduce the phenomenon of arms not only as objects, which are designed for different types of practical applications, but also as a fine art and artifacts with the aesthetic and functional value.

The main method for the production of this thesis was to study literature and other texts, or materials related to the given topic.

The thesis is divided into several chapters by the type of weapon (cold, firearms) and by continents, where the weapons occurred. Then I focused my research on the phenomenon of arms in the film industry, and the question of arms and related violence and also the issue of preventing violence, bullying and crime.

Keywords:

Art-work, ornamentation, gun, cool gun, violence, aggression, prevention

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Jana Šmída, PhD. Veškeré použité zdroje jsem uvedl v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 29. března 2011

.....

Pavel Dirga

Poděkování

Děkuji PhDr. Janu Šmídovi, PhD. za odborné vedení a cenné rady při vývoji mé bakalářské práce a za jeho obětavý a lidský přístup.

OSNOVA

1. Úvod	str. 7 - 8
2. Zbraň a její historie.....	str. 9
2.1. Zbraně chladné.....	str. 9 - 13
2.2. Zbraně palné.....	str. 13 - 16
3. Zbraň jako umělecké dílo.....	str. 17
3.1. Evropa.....	str. 18
3.1.1. Zbraně chladné.....	str. 18 - 21
3.1.2. Zbraně palné.....	str. 21 - 23
3.2. Asie.....	str. 23 - 24
3.2.1. Japonsko.....	str. 24 - 27
3.2.2. Čína.....	str. 27 - 28
3.2.3. Svět islámu.....	str. 28 - 29
3.2.4. Indie.....	str. 29 - 30
3.3. Amerika.....	str. 30
3.3.1. Zbraně domorodého obyvatelstva.....	str. 30 - 32
3.3.2. Zbraně bílého muže.....	str. 32 - 33
3.4. Afrika.....	str. 33 - 35
3.5. Austrálie a Oceánie.....	str. 36 - 37
4. Zbraň ve filmovém průmyslu.....	str. 38
4.1. Vliv násilí prezentovaného v médiích na lidskou psychiku.....	str. 38 - 39
4.2. Akční filmy.....	str. 39 - 40
4.3. Horory.....	str. 40
4.4. Komedie.....	str. 41
4.5. Historické filmy.....	str. 41
4.6. Westerny.....	str. 42
4.7. Sci-fi a fantasy.....	str. 43
5. Zbraň a násilí.....	str. 44 - 46
6. Prevence násilí, šikany a kriminality.....	str. 47 - 50
7. Design zbraně – příklady výtvarného řešení.....	str. 51 - 52
8. Závěr.....	str. 53
Použité prameny.....	str. 54 - 56
Přílohy.....	str. 57 - 69

1. ÚVOD

Zbraň doprovázela člověka v jeho životě od pradávna. Vývoj zbraně je důležitou součástí lidské společnosti. Na zbraních je zřejmý nejen stupeň technické úrovně lidí v jednotlivých časových obdobích, ale také jejich estetické cítění a řemeslná dovednost, s níž dokázali zpracovávat zbraně. Poznání zbraní napomáhá lépe pochopit naší vlastní minulost.

Vznik zbraní lze přičíst potřebě vytvoření nástroje pro lov a opatrování obživy obecně. Prakticky téměř současně se zbraně začaly využívat i k boji.

Původně pouze lovecké nástroje se časem rozdělily na zbraně válečné, lovecké, sportovní a pro zábavu. Zbraň se stala důležitou součástí člověka a člověk jí v mnohých případech povýšil na umělecké dílo. Aspekty zdobení a ztvárnění zbraně pak bude předmětem analýzy této bakalářské práce.

Po obecné charakteristice zbraně a jejím historickém vývoji jsem přistoupil ke zkoumání zbraně z esteticko-výtvarného hlediska, přičemž se v jednotlivých podkapitolách věnuji každému kontinentu (vyjma Antarktidy přirozeně) zvlášť, neboť rozdílnost jednotlivých kultur zbraní je v hlubinách věků nepřehlédnutelná.

V závěru práce se věnuji zkoumání využití zbraně ve filmovém průmyslu, dále se zamýšlím nad spojitostí zbraně a násilí ve společnosti, prevenci násilí, šikany a kriminality, a v neposlední řadě prozkoumávám i design a výtvarné řešení zbraní. Jelikož tato práce pojednává o uměleckém ztvárnění specifických předmětů, jsou její součástí také obrazové přílohy.

Na úvod je třeba ještě podotknout, že předmětem mého zkoumání jsou pouze **chladné zbraně** a **palné zbraně**, neboť pouze v jejich případech mohu mluvit o estetickém využití. Stranou mého zájmu tedy pochopitelně zůstanou zbraně jaderné, chemické a jiné.

Zbraně v první řadě slouží k násilí člověka na jiném člověku. **Násilí** pak může být motivováno nejrůznějšími pohnutkami. Je jistě rozdíl, když zbraň použije

na nevinné oběti vyšinutý zločinec, aby zahladil stopy po svém trestném činu, a když zbraň použije voják ve válce, kde je jeho úkolem zlikvidovat protivníka. Tato skutečnost však neubírá nic na faktu, že zbraní je používáno k poranění či usmrcení člověka a toto téma je všeobecně nepopulární. Na každý pád není možné před existencí zbraní zavírat oči, a jelikož je ani nelze ze života člověka eliminovat, měli bychom je alespoň zkoumat, abychom lépe porozuměli okolnostem jejich používání.

Poměrně bezpečným držením zbraně je její sběratelství. Zbraně můžeme obdivovat v muzeích i v zámeckých sbírkách. Právě pro účely sběratelství zbraní je důležité jejich **umělecké vyvedení**. Je-li umělec skutečně talentovaný, může se jeho talent projevit v nádherně vyhotovené zbraní stejně tak jako u jiného ve schopnosti napsat krásnou báseň či vytesat úchvatnou sochu. V této práci se pokusím především poodkrýt okolnosti, kdy v různých dobách a na různých místech planety fascinovala umělce zbraň natolik, aby ji učinil **uměleckým dílem**.

2. ZBRAŇ A JEJÍ HISTORIE

Zbraň je nástroj určený, nebo v daném okamžiku použitý, za účelem způsobení zranění živému organismu. Zbraně patří mezi nejstarší lidské nástroje, které byly vynalezeny. Postupem času se zbraně z primitivních nástrojů určených k zabíjení vyvinuly v sofistikované stroje, přičemž jejich současnou definici je třeba rozšířit i o zbraně, jejichž účelem je snižovat bojeschopnost nepřítele.

Zbraní se předmět stává v okamžiku použití za účelem zranění živého organismu nezávisle na tom, k čemu byl určen při své výrobě. V běžné mluvě se ale zbraní zpravidla rozumí předměty nebo stroje, které byly navrženy a vyrobeny právě s důrazem na jejich ranivý účinek.

„Zbraň - podle zákona o zbraních a střelivu jsou za palné zbraně považována zařízení, u nichž je střela vymetena z hlavně pomocí hnací náplně. Ve smyslu ustanovení zákona mohou být určeny k útoku, obraně, sportu, lovu, nebo hře. Za zbraně zákon považuje i takové předměty, které mohou díky své povaze způsobit bodná, úderná, nebo sečná zranění“.¹

2.1 ZBRANĚ CHLADNÉ

Vznik **chladných zbraní** spadá již do paleolitu. Dřevěné palice a kamenné pěstní klíny stojí na samém počátku dlouhého vývoje. Objevení kovů – mědi a bronz, které byly poprvé použity v jihozápadní Evropě přibližně před šesti tisíci lety, znamenalo převrat ve výrobě nástrojů i zbraní. V 6. a 5. století př. n. l. začínají keltské kmeny vyrábět nástroje ze železa a bronz. O bohaté ornamentální kultuře, kterou Kelti rozšířili po celé Evropě na začátku doby železné, svědčí jejich jemně vypracované zbraně. Starověké armády bývaly ozbrojeny dlouhými píkami (řeční hoplité), oštěpy a kopími (římsí legionáři) a také luky a praky. Zvláštní

¹ Hurník, Z.: *Lexikon zbraně*, Praha: Svojtka a Co., 2003, str. 383

pozornost ve výzbroji římského vojska zasluhuje krátký legionářský meč *gladius*. Mezi barbarskými národy, kterými byli v dobách starověku zejména Germáni a Keltové, byla oblíbenou zbraní sekera.

Ve středověku přestaly mít zbraně z výzbroje pěchoty kmenových vojsk zásadní význam. Hlavní složkou vojska se stala obrněná jízda, vyzbrojená mečem a kopím. Nemalý vliv na další vývoj zbraně měly křížové výpravy. Nejenže přinesly mechanickou střelnou zbraň – kuši, ale současně se projevíly v typologii dalších druhů zbraní, zvláště pak mečů.

Meč ve středověku zaujímal ve skupině **chladných zbraní** zcela ojedinělé místo. Byl zván králem zbraní. Kromě vojenského významu se stal symbolem moci, práva věrnosti, cti, ale také křesťanství – díky jednoduché záštitě ve tvaru kříže. Meče křesťanských rytířů mívaly na čepeli stříbrem vykládané nápisy, např. IN NOMINE DOMINI = ve jménu Božím.

*„Meč - jedna z nejstarších zbraní člověka – se skládá z čepele, rukojeti na držení a záštity na ochranu ruky. K vyvážení zbraně je rukojeť na konci opatřena hlavicí. Čepel může být rovná, nebo zahnutá a podle toho, zda je meč určen k sekání, nebo bodání, je buď jednostranně, nebo oboustranně broušena a má zaoblený, nebo špičatý hrot“.*³

Ve středověké Evropě bychom neměli zapomínat na palcáty a bijáky, což byly zbraně nasazené na krátké násadě, které působily na bojovníka silou úderu.

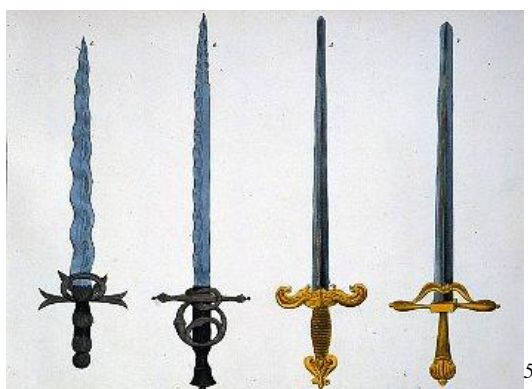
² <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-15862100&tab=details&caller=search>

³ Byam, M.: *Staré zbraně*, Bratislava: Tatran, 1992, str. 16

Tyto zbraně se neřadí přímo mezi šermířské, ale byly často použity v rytířských soubojích.

„První stopy šermu v době raného středověku můžeme nalézt už ve 4. Století u Gótů, kde byly prováděny ordálie neboli boží soudy, z nichž se v pozdější době vyvinuly souboje osobní“.⁴

Módní vlna soubojů jako společenský trend měla zcela jistě souvislost s vývojem tehdejší renesanční společnosti v jižní a západní Evropě. Oblíbenou zbraní tehdejších kavalírů se stal kord, který se rovněž používal jako bodná zbraň. Kord se dále vyvíjel a jeho poddruhem se stal rapír, což byla delší forma kordu s užší čepelí, určená výhradně k bodání. V období renesance se hojně využívaly také dýky, které se v této epoše rovněž dočkaly nových forem a tvarů.

Kolem roku 1700 se začal na bitevních polích používat bodák (bajonet) připevněný na palné zbrani, což až na výjimky vyřadilo dřevcové zbraně (bojové sekery, halapartny, bojové vidlice a kladiva, kopí, apod.) z bojišť. Z dřevcových zbraní se tak zachovaly zejména partyzány, které ovšem byly spíše odznakem hodnosti důstojníků pěchoty a pravidelné jednotky jízdy si ponechaly svá kopí.

Ve výzbroji evropské jízdy se začal koncem 17. století používat jednobřitý palaš, v ojedinělých případech (Polsko, Maďarsko) dala jízda přednost zahnutým šavlím.

⁴ Šindelář, V.: *Šermíři, rváči, duelanti*, Praha: Ivo Železný, 1994, str. 12

⁵ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-15862110&tab=details&caller=search>

„Palaš kyrysnický, kolem 1730 – byl tvořen jako kombinace rovné mečové čepele západního typu a dopředu zakřiveným východním šavlovým jílcem. Čepel tohoto palaše má oboustranně rytou výzdobu. Na vnější straně je pod císařskou korunou umístěn rakouský orel a nápis VIVAT CAROLUS VI. (Karel VI., římský císař a český král 1711 – 1740)“.⁶

Snad poslední významnou **chladnou zbraní** se stala šavle, která se od 18. až do 20. století stala zbraní jízdy a poboční zbraní důstojníků pěchoty. Nicméně s masivním nástupem palných zbraní se zbraně chladné dostaly do podružné pozice. Sloužily buďto jako zbraně podpůrné (bajonety) či ceremoniální (halapartny papežovy švýcarské gardy). V dnešní době si své postavení ve výzbroji armády ponechal pouze nůž, který se stal záložní zbraní většiny ozbrojených armádních jednotek na světě.

V předlouhé historii asijských kultur se zbraň stala předmětem zvýšené pozornosti ve čtyřech různých kulturách: japonské, čínské, indické a arabské. Japonsko v průběhu středověku a novověku vytvořilo ojedinělou kulturu, ve které měl dominantní postavení válečník a jeho meč se stal předmětem takřka až náboženské úcty. Čínská kultura dala vývoji zbraně více podob než jakákoliv jiná a stejně tak jako v kultuře japonské si zde uchoval své výsadní postavení meč, který se stal odznakem moci císaře i dvorských hodnostářů. Muslimská oblast Asie, Evropy a Afriky vynikala zejména ve zpracovávání čepelí typicky zahnutých šavlí, ovšem nemůžeme zde mluvit o uctívání zbraně v tom smyslu, jaký můžeme sledovat na dálném Východě. Indický subkontinent užíval široké spektrum chladných zbraní, kterým dali tamní zbrojíři široké spektrum variací a bizarních podob, nicméně i na podobě zbraně se stále více podepisovala nadvláda osmanských Turků.

Z výše uvedeného přehledu byly záměrně vynechány popisy vývoje zbraní domorodého obyvatelstva amerického kontinentu, Afriky (černé Afriky), Austrálie a Polynésie, neboť tyto nezaznamenávaly žádného zvláštního vývoje a ve své podstatě zůstávaly ve své prehistorické podobě. Pravidelně se zde setkáváme

⁶ Šach, J.: *Chladné zbraně*, Praha: Aventinum, 1999, str. 155

s užíváním oštěpů, palic, luků, praků, metačů oštěpů či zvláštních zbraní vrhacích (bumerangy).

Domorodé obyvatelstvo užívalo ke zhotovování zbraní dřevo, kámen, nebo kůži, a ačkoliv někteří domorodci znali kov, nevyužívali ho ke zhotovování zbraní.

2.2 ZBRANĚ PALNÉ

Palné zbraně jsou zbraně, u nichž je střela v hlavní uvedena do pohybu okamžitým uvolněním chemické energie střelného prachu. Nejstarší, z dobových vyobrazení známé palné zbraně měly výrazně rozšířenou zadní část a ke střelbě používaly šípy. Ty byly brzy nahrazeny kamennými koulemi.

„Nejstarší palné zbraně byly výlučně dělostřeleckými zbraněmi a až v druhé polovině 14. století se objevují lehké, přenosné typy určené pro jednoho bojovníka. Vzhledově odpovídaly kanónům, a proto se pro ně ujal název „ruční kanóny“. Ještě před koncem století byla hlaveň doplněna dřevěnou pažbou, umožňující snadnou manipulaci se zbraní a vzniká tak skutečná ručnice, ovládaná jediným střelcem“⁷.

Zcela zvláštním a zásadním významem pro vývoj palných zbraní bylo sestrojení zámkového mechanismu. Zámek je název pro skupinu součástek umožňujících mechanické odpálení zbraně a tento termín je odvozen od zámečníků, kteří začali v 15. století tyto součástky palných zbraní zhotovovat.

U nejstarších zámků byl střelný prach zapalován pomocí předem zažehnutého prostředku (doutnák či hubka), nově vyvinutý kolečkový zámek svou činností vyvolával jiskry, které vzněcovaly střelný prach.

Od konce 17. století, tj. od doby, kdy se palné zbraně staly výzbrojí všech příslušníků pěchoty a kdy proto vznikla potřeba masové výroby vojenských pušek, začaly palné zbraně vyrábět především manufaktury. S růstem počtu vyráběných zbraní se značně snížila jejich **umělecká kvalita**.

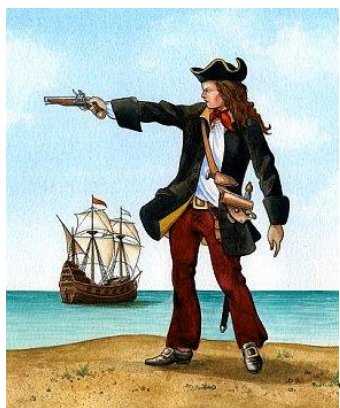
⁷ Dolínek, V., Durdil, J.: *Historické zbraně*, Praha: Naše vojsko, 2008, str. 178

Dalším milníkem mechanického zdokonalení **palné zbraně** představuje křesadlový zámek. Pro období křesadlových zbraní je charakteristické značné množství různých typů zbraní. Pro každý druh vojska byl zaveden zvláštní typ pušky. Ve výzbroji sloužily pušky pěchotní, myslivecké, dragounské, kyrysnické, husarské, jezdecké karabiny apod.

„Vedle rozličných ráží se zbraně z těchto období lišily i velkou rozmanitostí všech součástí. Teprve koncem první poloviny 19. století, když úspěchy v oblasti chemie a všeobecný rozvoj techniky umožnily v praxi uskutečnit některé zásadní novinky, otevřel se široký prostor pro další rozvoj palných zbraní.

První takovou novinkou bylo použití zápalek s nárazovou složí. Pokusy s použitím nárazových složí probíhaly nezávisle na sobě v různých zemích a nakonec vedly k všeobecnému přijetí měděných zápalek.“⁸

Zcela zásadní revolucí ve vývoji palných zbraní bylo sestrojení perkusního zámku. Perkusní systém trval v Evropě zhruba půl století a nerozvinul se do tolika variant jako mnohem déle existující systémy předcházející. Ve větším počtu než u křesadlových zbraní se uplatnily zámky se spodními kohouty.

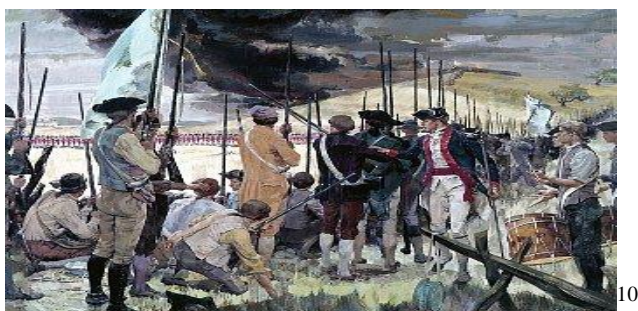
Následující vývoj **palných zbraní** spojujeme se vznikem jednotného náboje. U všech dosud používaných systémů byly tři hlavní složky potřebné k výstřelu nabíjeny každá zvlášť – střelný prach, prostředek nutný k jeho vznícení (malá dávka střelného prachu na pánvičce nebo u perkusních zbraní zápalka)

⁸ Žuk, A. B.: *Pušky a samopaly*, Praha: Naše vojsko, 1992, str. 22

⁹ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26407292&tab=details&caller=search>

a střela. První jednotný náboj byl sestrojen roku 1812 puškařem Pauly v Paříži. Všechny tři potřebné složky (střelu, střelný prach a třaskavou nálož) spojovala nábojnice z kartonu s mosazným dnem. Masově se jednotné náboje rozšířily od čtyřicátých let 19. století.

Kolem poloviny 19. století začaly vznikat desítky konstrukcí perkusních zadovek. Ukázalo se, že nabíjet palnou zbraň odzadu bylo mnohem jednodušší, než nabíjet předovku.

Další revolucí ve vývoji **palné zbraně** bylo sestrojení opakovací zbraně. Jako první se objevily zbraně se svazkem otočných hlavní a otočným svazkem nábojových komor. Na základě systému otočného zásobníku nazýváme tyto zbraně jako revolverové. Nejstarší exempláře těchto zbraní pocházejí již z 16. století. Až do 18. století zde převažují zvláště pušky a pouze výjimečně byla revolverová konstrukce použita i u pistolí. Teprve v 19. století můžeme zaznamenat obrovský rozmach výroby krátkých palných zbraní s otočným válcem, tedy revolverů, napřed perkusních a později používajících jednotný náboj. Hlavní zásluhu na tom měl americký kontinent, ale i v Evropě vznikaly pozoruhodné konstrukce.

Ani opakovací zbraně zcela neuspokojily potřeby armády na zvýšení rychlosti palby. Od šedesátých let 19. století vznikaly různé druhy kulometů s mechanickou funkcí – zbraně se svazkem hlavní. V Evropě se uplatnily například za německo – francouzské války v letech 1870-1871.

10

<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=SB001684&tab=details&caller=search>

V osmdesátých letech 19. století nastupují první automatické zbraně. Ruční činnost obsluhy mechanických kulometů byla od té doby prováděna automaticky, za pomoci využití energie vzniklé shořením střelného prachu.

V době 19. století střílely kulomety dávkou, u samonabíjecích ručních palných zbraní byla při výstřelu vystřelená nábojnice vyhozena automaticky a stejně tak i dopraven nový náboj ze zásobníku do nábojové komory - pro každý výstřel bylo však potřeba znovu stisknout spoušť. Masový rozmach konstrukce a výroby automatických zbraní je spojen již s 20. stoletím.

V současné době se obrovský technický pokrok dotkl samozřejmě i oblasti ručních palných zbraní, ale pokud jde o jejich základní konstrukci, nepřinesl již nic převratného a v podstatě dochází pouze k využívání a rozvíjení již známých systémů z konce 19. století.

11

¹¹ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-19861997&tab=details&caller=search>

3. ZBRAŇ JAKO UMĚLECKÉ DÍLO

Renesanční šlechta s příslušníky šlechtických dvorů měla zálibu v předvádění svého bohatství, což vedlo k rozmachu umělecké výzdoby zbraní a loveckého příslušenství. **Zbraně** byly zdobeny individuálními rytinami, vykládány vzácnými kovy, při zdobení se rovněž využívaly techniky leptání, smaltování, nebo řezání kovů. Na výzdobě se podíleli i přední **výtvarní umělci**, podle jejichž návrhů uměleční řemeslníci, nebo i zlatníci, zbraně zdobili.

12

Chladné zbraně vždy vykazovaly dokonalé **uměleckořemeslné zpracování**. Zvláště pokud chtěl zadavatel zakázky mít zbraň reprezentativního charakteru, nebo pokud šlo o dar. Právě z toho důvodu mohla mít zbraň díky individuálnímu a bohatému zdobení často značnou **uměleckou hodnotu**.

Speciální výzdobná technika pokaždé ale nezavršovala estetický účinek zbraně. Častokrát byla hlavním estetickým faktorem již její celková kompozice, zejména pojednání soupravy.

¹² <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24659167&tab=details&caller=search>

3.1 EVROPA

V Evropě můžeme v průběhu věků zaznamenat velice silné tendence ke zdobení zbraně. Díky dostatku odborného materiálu a s ohledem na větší přehlednost rozdělíme další přehled na zbraně chladné a palné.

3.1.1 Zbraně chladné

„K nejstarším výzdobným technikám na zbraních patřilo použití vzácných a barevných kovů při jejich výzdobě. Vykládání stříbrem nebo barevnými kovy zapustilo kořeny již v historicky velmi staré době. Podobnými technikami byly vyzdobeny například zbraně starých Vikingů, u nichž se poměrně často objevovalo kontrastně barevné zdobení tmavého železa zářícím stříbrem, zlatem, nebo mosazí.

Další výzdobnou technikou železa vzácnými a barevnými kovy byla inkrustace. Do drážek vyrytých tak, že byly u dna širší, se vtepával drátek ze stříbra či jiného drahého kovu. Touto technikou se od 12. do 13. století zhotovovaly na čepele mečů různé ornamenty a obzvláště nápisy, nejčastěji náboženského charakteru. Často se používaly zkratky z velkých písmen, které se skládaly z počátečních písmen či slabik určitých slov.

Ve výzdobné technice inkrustace pokračovali mistři renesance. Poměrně hojně se vyskytovaly soupravy mečů, kordů a dýk či dokonce palčáty zdobené květinovými ornamenty nebo figurálními motivy. Tato výzdobná technika se objevila i na hlavicích rukojetí dvouručních mečů. Počátkem 17. století se stříbrnou výzdobou zabývali rovněž výrobci anglických a skotských zbraní s uzavřenými koši.

K docílení barevných odstínů a kontrastů se dále používalo zlepšení jako podklad pro ryté ornamenty a figurální zobrazení. Tato technika se prováděla tak, že se tenká folie zlata vtepávala do ryté plochy a poté se vyleštila. Čepele italských dýk z konce 15. století jsou zdobené nejen bohatými ornamenty ale také rytými a zlacenými figurálními scénami s mytologickými prvky“.¹³

¹³ Dolínek, V., Durdil, J.: *Historické zbraně*, Praha: Naše vojsko, 2008, str. 153-155

V širokém spektru zbrojářské výroby byly odedávna elitním odvětvím lovecké zbraně. Byly vyráběny na objednávku příslušníků hospodářsky nejsilnějších vrstev. Jejich dostatečný okruh umožnil nejlepším mistrům zbrojířům rozvinout výrobu luxusních zbraní. Dokonalé provedení, originalita a bohatost zdobení, reprezentovaly společenské postavení a bohatství majitele zbraně.

„Prakticky každá z vyrobených luxusních zbraní je svým způsobem mistrovským dílem, jen málokdy vyrobeným ve více než dvou exemplářích.

*Na složité **umělecké výzdobě** spolupracovali se zbrojářskými mistry i příslušníci jiných řemesel, zejména rytci a zlatníci. K využití jednotlivých výzdobných technik (řezba, rytina, leptání) byly vhodné zejména čepele tesáků. Spolupráce příslušníků různých řemesel při výrobě luxusních zbraní dosáhla vrcholné úrovně především v 17. a 18. století“.*¹⁴

V době renesance byla velmi oblíbená technika ke zdobení zbraní řezání v železe. Převážná část umělců zůstává anonymní, neboť jen velmi málo jich je známo jménem. V druhé polovině 16. století pracoval v Augsburgu Jorg Sigman, jehož výrobky jsou zdobeny figurálními scénami zhotovenými hlubokou řezbou.

Další druh řezání v železe můžeme najít zvláště na rapírech španělského typu se zvoncovými koši a na levoručních dýkách, které k nim patří. Tyto soupravy jsou prořezávány naprosto detailně jemnými ornamenty, které jsou doplněny zvířecími a figurálními motivy.

„Na vytváření chladných zbraní se podíleli již dříve zmínění zlatníci. Existují kordy se zlatými soupravami, které jsou zdobené barevnými smalty a vykládané drahými kameny. Mnohé tyto zbraně z 16. století pocházejí z dílen často anonymních španělských mistrů. K nejkrásnějším lze počítat práce mistra Pero Juan Pockh.

Na počátku 17. století se rudolfínská Praha stala evropským centrem umělců nejrůznějších oborů. Za zmínku stojí Johann Michael, zlatník a autor vynikajících zlatnických prací na tzv. „maďarské soupravě“ pro saského kurfiřta

¹⁴ Dolínek, V., Šach, J.: *Lovecké zbraně*, Praha: Aventinum, 2006, str. 15

Christiana II., zhotovené na objednávku, kterou dokončil roku 1612. Nedlouho předtím vyřídil obdobnou zakázku pro bavorského vévodu Maxmiliána I.

Naproti tomu zůstává v anonymitě autor zlatnických prací na rukojeti a pochvě šavle, o níž se traduje, že měla patřit maďarskému magnátovi Mikuláši Zrinskému mladšímu a jejíž maďarský původ dokládá značka s maďarským státním znakem. Na přelomu 17. a 18. století, po obležení Vídně Turky z roku 1683, přišly do módy turecké motivy, které se samozřejmě objevily i na zbraních. Je to vidět například rukojeti posázené onyxem a stříbrem pobité pochvě šavle evropského původu z období okolo roku 1700.

Zbraně s pozlacenými soupravami bohatě zdobenými reliéfy se v první třetině 18. století vyskytly i na saském a polském území. Dvorské kordy měly v 18. století dokonce stříbrné nebo zlaté soupravy, zdobené reliéfy nebo posázené drahými kameny.

Mosaz, která se počátkem 18. století stala převažujícím materiálem při výrobě souprav chladných zbraní, umožnila odlévání a následné opracování dílů s hlubším či mělčím reliéfem. Celoplošné nebo částečné zlacení propůjčilo zbraním větší třpytivost a prohloubilo kontrast mezi jednotlivými odstíny. Rokoko ještě více uvolnilo a zjemnilo ornamentální formy výzdoby. Neoklasicismus a empírový sloh přinesly oproti předcházejícím epochám jisté zpřísnění tvarů a k tomu nové prvky. Nicméně ve své pozdější fázi obnovily ornamentální bohatost pozlacené mosazi. “¹⁵

K výrobě souprav se používaly také kost či slonovina, zvláště pak pro tesáky. Na hlavicích mečů se objevoval křišťál. Co se křišťálů týče, pozornost si zaslouží souprava saského kordu v barokním stylu z poslední čtvrtiny 17. století, jejíž součásti jsou všechny vyřezávány z křišťálu.

*„V 19. století **umělecké zpracování** chladných zbraní pomalu odeznívalo. Vývoj průmyslové výroby zbraní, především ve druhé polovině století, měl negativní dopad na ruční řemeslnou výrobu, zejména uměleckého zaměření.*

¹⁵ Dolínek, V., Durdil, J.: *Historické zbraně*, Praha: Naše vojsko, 2008, str. 160

*Lepty na poniklovaných čepelích jsou sice působivé, ale bez invence upadly do stereotypu bez umělecké hodnoty. To samé lze říci o zdobení souprav. Stejně jako v jiných oblastech, také zde průmysl vytlačil ruční práci a její umělecké kvality.*¹⁶

Inkrustace (taušírování) je technika sloužící i v současnosti ke zdobení zbraní, hodinek, či medailí. Je to metoda, která spočívá v jednoduchém zatepání cizího kovu do užitkového předmětu. Cizím kovem rozumíme kov, jenž se momentálně zatepává. Aby byl estetický kontrast výrazný, používají se pro tuto techniku kovy barevné, jako zlato, stříbro, měď, nebo mosaz.

3.1.2 Zbraně palné

Palné zbraně byly ve 14. a 15. století převážně vojenskou záležitostí a nejsou proto zdobený vůbec, nebo se jen na některých hlavních vyskytují drobné okrasné prvky výzdoby. Počátkem 16. století se situace kolem **zdobení zbraní** značně změnila, palné zbraně začaly být používány k lovu, sportovní střelbě, nebo k osobní obraně a kdy se mimo své funkční a užitkové hodnoty staly reprezentujícím předmětem svého majitele, symbolem jeho majetku, moci a autority. Ke zdobení palných zbraní byla využita většina výzdobných technik známá již ze zdobení chladných zbraní.

Povrchová úprava kovových součástí sloužící k ochraně proti korozi se rovněž stala součástí výzdoby zbraně.

„Od 16. století jsou kovové součástky palných zbraní zdobený rytím a cizelováním, od druhé poloviny tohoto století i řezbou. Pažba byla od 16. století vykládána slonovinou, kostí, perletí nebo odlišně zbarveným dřevem, u honosných exemplářů z 16. století je mnohdy dřevěná pažba zcela zakryta destičkami z kosti či jiných materiálů, zdobených rytinami a i dalšími výzdobnými technikami.

¹⁶ Dolínek, V., Durdil, J.: *Historické zbraně*, Praha: Naše vojsko, 2008, str. 162

*Od 17. století bývá řezbou zdobena i dřevěná pažba, pažbení bývá vykládáno ornamentem ze železného, nebo stříbrného drátku.*¹⁷

Střídáním uměleckých slohů přispělo k tomu, že se **umělecká výzdoba** palných zbraní rozšířila prakticky na všechny součástky pušek a pistolí. V první polovině 18. století jsou soupravy zbraní mnohdy mosazné a pozlacené a na jediné zbraní nacházíme řadu různých výzdobných technik.

V 19. století ruční řemeslnou výrobu zbraní vystřídala výroba průmyslová. Palné zbraně přestaly být produktem uměleckého řemesla, ale se sériovou výrobou naštěstí nezaniklo jejich zdobení, které se i nadále uplatňovalo na dražších nevojenských zbraních, nebo na individuálně zdobených luxusních exemplářích. Na vojenských zbraních nacházíme samozřejmě výzdobu jen výjimečně, např. na některých osobních zbraních důstojníků, na darovacích exemplářích apod.

Motivy objevující se ve výzdobě zbraní jsou stejně tak různorodé, jako jejich výzdobné techniky. Objevují se nejen rostlinné a geometrické ornamenty, ale často sem patří tematika různých loveckých scén, zachycující lovnou zvěř, či lovce na honu. Nezřídka jsou motivem různé vojenské a historické výjevy, nebo náměty z antické mytologie, z dějin křesťanství, v ojedinělých případech se vyskytují motivy na téma sportovní střelby. Rytiny často zobrazují různá bájná zvířata, příšery, draky apod., témata můžeme rozšířit také o různé heraldické motivy, nebo symbolická vyobrazení. Jelikož v naprosté většině byly historické palné zbraně určeny pánské společnosti, není velkým překvapením, že ve výzdobě zbraní se občas objevují rovněž i erotické motivy.

Poměrně pozoruhodná je skutečnost, že zatímco ve značné většině Evropy nalézáme při **zdobení zbraně** vedle ornamentálních motivů i motivy figurální, na Balkáně tomu bylo jinak. Podobně jako v jiných územích ovládaných islámem nebylo zde z náboženských důvodů povoleno zobrazování lidských postav a výzdoba se proto soustředila na bohaté geometrické ornamenty. Pažení balkánských zbraní bývá bohatě vykládáno bílou i barevnou kostí, obkládáno

¹⁷ Dolínek, V., Durdil, J.: *Historické zbraně*, Praha: Naše vojsko, 2008, str. 301

mosazným nebo stříbrným, cizelérsky opracovaným plechem, ve výzdobě se používají korále apod.

*„Zbraně lovecké a terčové, ale i vojenské zbraně důstojníků neměly jen svou užitnou hodnotu, ale byly i předmětem reprezentujícím svého majitele. Cena zaplacená za výzdobu často mnohonásobně převyšovala cenu samotné nezdobené zbraně. Výzdoba se týkala prakticky všech součástí – nejčastěji je na hlavni, na zámkové desce a na pažbě, ale nacházíme ji i na všech menších součástkách zbraně. Používaly se různé výzdobné techniky i různé materiály (zlato, stříbro, vzácná dřeva, kost, rohoviny, aj.). Na výzdobě zbraní pro panovníky a bohaté šlechtice se podíleli i přední umělci“.*¹⁸

3.2 ASIE

Ohromná rozmanitost asijských kultur způsobuje, že i asijské **zbraně** se vyskytují v hojném počtu. Od zbraní ostatních kontinentů je odlišuje jejich tvarosloví a především značné množství typů. Některé zbraně, jako např. meč jsou typické pro celý kontinent, jiné jsou zase specifické pouze pro jediný region. Některé zbraně se v průběhu času měnily a zdokonalovaly, jiné se vyráběly v nezměněné podobě po celá staletí. Kromě mečů, dýk a dřevových zbraní se v Asii vyskytovala široká škála nástrojů tajných, zákeřných i jiných zbraní.

19

¹⁸ Dolínek, V.: *Palné zbraně*, Praha: Aventinum, 1998, str. 26

¹⁹ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26134103&tab=details&caller=search>

Jelikož Asie na svém obrovitém území chovala hned několik svébytných kultur, které byly zcela autonomní a odlišné od těch ostatních, rozdělíme si pro naše účely další členění subkapitol na zbraně japonské, čínské, muslimské a indické.

3.2.1 Japonsko

„Tak jako se vyvíjela japonská společnost, vyvíjel se i meč a jeho výroba. Zatímco zpočátku byl spíše odznakem hodnosti, a jako takový vyhrazen k nošení pouze určité vrstvě, stal se posléze nástrojem vojenské třídy. Pro společenskou vrstvu samurajů znamenal prostředek k získávání obživy. Kvalita a umělecké provedení výzdoby meče záviselo jednak od účelu, ke kterému byl vyroben, a jednak od osoby objednavatele či spíše od jeho společenského postavení. Použití a držení meče omezovaly zpočátku obyčeje a zvyky, později předpisy.“²⁰

21

Vykování kvalitního meče vyžadovalo nejen výbornou manuální zručnost, ale bylo to i otázkou **uměleckého cítění**, technických znalostí a zároveň to byla součást kultovního konání, kdy každý mečíř při výrobě meče vykonával náboženský rituál. Tento rituál se týkal očisty těla, meditace k soustředění ducha na nadcházející práci a očisty celého pracoviště, kde meč vznikl.

²⁰ Hurník, Z.: *Samurajský meč*, Praha: Naše vojsko, 1995, str. 46

²¹ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24860855&tab=details&caller=search>

Ve výzdobných technikách se používalo slévání kovů a jejich barvení mořícími roztoky, naturalisticky věrné malby i na tom nejmenším prostoru, rytiny, vykládání jiným materiálem, nebo např. potahování tenkou fólií z jiného kovu, často vzácného jako zlato, nebo stříbro.

Katana je japonský dlouhý meč z éry tzv. nových mečů (1530-1867). Měl jednobřitou, lehce zakřivenou čepel, nosil se za pásem ostřím vzhůru a obvykle tvořil s mečem typu wakizaši soupravu zvanou daišo. V případě katany se jedná o jeden z nejdůležitějších typů japonských mečů. Nejstarší japonské meče pocházející z doby kolem roku 700 př. n. l. a měly rovné a jednobřité čepele.

Lehce zakřivená čepel katany měřila asi 60 cm. Starší kvalitní čepele se často užívaly s novou soupravou a v rodině se nezřídka dědily z jedné generace na druhou. Součásti soupravy meče se formou nelišily od jiných japonských chladných zbraní, odlišovaly se však materiálem a provedením. Na rozdíl od jiných zbraní nebyla katana zpravidla zdobena příliš nákladným způsobem. Hlavním hlediskem její hodnoty byla kvalita a funkčnost čepele.

„Mnoho čepelí z období Šówa má ražený symbol květu sakury. Uvnitř je umístěn znak japonského písma Šó znamenající Šówa. Celý emblém bývá vyražen na řapu rukojeti nad signaturou mistra.“²²

Čepel byla uchovávána v pochvě a pro zajištění jejího volného nevypadnutí z pochvy sloužil prstenec na základně rukojeti zvaný *habaki*. Z počátku byly vyráběny ze železa, nebo z mědi, bez jakékoliv výzdoby. Později se již prstence potahovaly fólií ze vzácného kovu (zlato, stříbro), existují i vzácné exempláře vyrobené přímo ze zlata.

Pochva katany byla obvykle vyrobena z lakovaného lehkého magnóliového dřeva a součást její výzdoby tvořil znak majitele. Nejoblíbenější barvou byla černá, považovaná za nejelegantnější a nejdůstojnější, ale v oblibě byly také červená a rezavá barva. Existují zbraně se soupravou zdobenou materiálem ze slonové kosti, mušliček, nebo různých přírodních plodů a bobulí, to jsou však většinou jen upomínkové předměty pro cizince, které nemají nic společného

²² Hurník, Z.: *Samurajský meč*, Praha: Naše vojsko, 1995, str. 36

s ušlechtilými bojovými zbraněmi samurajů. Kromě lakování se ke zdobení používala technika potahování celé pochvy např. zlatou fólií, rejnočí kůží, nebo perletí, kdy se tento meč nosil pouze při slavnostních příležitostech.

Rejnočí kůže se používala rovněž i k dekoraci rukojeti. Její drsný povrch nejen zlepšoval uchopení meče, ale zároveň zpevňoval rukojeť. Kůže se zpracovávala máčením, drhla se bambusovými kartáči apod. Občas se kůže pod vlivem módní vlny barvila např. tabákem nahnědo, ale většinou byl nejvíce ceněn její lesklý nádech přírodně bílé barvy. Tento nádech se dociloval leštěním za vlhka s použitím prášku ze slonoviny.

Katana, společně s meči typu tači, wakizaši aj. byla předmětem složité kultovní etiky. V domě se umísťovala na čestné místo do stojanu katana-kake ostrím nahoru společně s mečem wakizaši. Existovala přesná pravidla, jak se s mečem zachází, jak se nosí, podává a prohlíží. Porušení těchto pravidel znamenalo často pro samuraje těžkou urážku, vedoucí k souboji.

23

Se svérázným zdobením zbraně se v Japonsku setkáváme až v 16. až 19. století, kdy se na ostrovech rozvinulo puškařství. Prvními Evropany, kteří připluli ke břehům Japonska, byli Portugalci v polovině 16. století; ti měli s sebou tehdy obvyklé zbraně – muškety a arkebuzy. Proslulí japonští zbrojíři a místní řemeslníci začali zakrátko kopírovat evropské **zbraně** a přizpůsobovali je místním potřebám. Vtiskli jim stejný styl výzdoby, který se do té doby používal u ostatních zbraní

²³ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-18645520&tab=details&caller=search>

či částí zbroje. Zejména se to týkalo používání drahých kovů a jiných oblíbených předmětů ke zdobení, v Japonsku se ve zvýšené míře než kdekoli jinde používalo laků. Asijské palné zbraně tak získaly svůj specifický styl.

„Nejlepší japonští puškaři byli z rodiny Enami ze Sakai, produkovali svá nejkrásnější umělecká díla zejména v 18. století. Obzvláště pozoruhodný exemplář je puška s pažbou z červeného dubu, která je po celém povrchu vyzdobena motivem kura kusa ve zlatém laku a vyložením mosazí a stříbrem. Otvor v pažbě má kovovou obrubu v podobě květu, další výzdobu tvoří motiv vodního kola s lopatkami.“²⁴

Japonské pušky se postupně přestávaly zdobit v 19. století. **Výzdoba zbraně** se ještě v této době omezuje leda na rytiny na hlavni a mosazné vyložení.

3.2.2 Čína

Ve starověké a středověké Číně se zbraně velmi lišily. Tyto variace vznikly v závislosti na odlišnostech v terénech různých provincií, fyzických proporcích adeptů bojových umění, místní kultury a zvláštním určením každé zbraně.

Stejně jako japonští zbrojíři ani ti čínští vyráběné zbraně příliš nezdobili. Setkáváme se však s jednou výjimkou a tou je zvýšená pozornost věnovaná v Říši středu meči. Jak bylo uvedeno výše, meč byl odznakem císaře i vysokých dvorských hodnostářů a připisovaly se mu mystické symbolické účinky.

„Dodnes je uchováván v chrámu Šitenno v Ósace meč, který je považován za výrobek některého z čínských mistrů ze sedmého století. Je označován jako Meč sedmi hvězd, neboť má na čepeli zlatem vykládaný motiv plujících oblak a na druhé straně čepele sedm hvězd jako symbol souhvězdí Velkého vozu. Jiná čínská mečová čepel, zdobená motivem plujícího draka, jež byla vyrobena v 8. století, se nachází v Národním muzeu v Tokiu.“²⁵

²⁴ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, str. 156-157

²⁵ Klučina, P.: *Zbroj a zbraně Číny*, Praha: Paseka, 2009, str. 190

Kromě čepelí byla na mečích zdobena také jejich rukojeť, jílec a záštita. Tyto byly často vyvedeny ze vzácného kovu s bohatým ryteckým zdobením. Zachovala se také šavle z dynastie Čching s rukojetí vyrobenou z nefritu. Na technice výzdoby meče můžeme často zaznamenat indické a perské vlivy.

3.2.3 Svět islámu

Základní **zbraní** osmanských Turků v období středověku a novověku byly šavle, které se vyvinuly z obdobných mongolských a turkických zbraní. Evropané se s těmito zakřivenými šavlemi setkali v protitureckých válkách.

Obzvláště zdařilého **výtvarného umění** se dočkaly turecké šavle v 16. století v Persii. Setkáváme se zde především s šamširem, což byla nebezpečná sečná zbraň, kterou měli ve výzbroji jezdci. Čepele zbraní byly zdobeny zlaceným rytím a obzvláště honosně byly zdobeny pochvy šavlí.

Turecké jatagany byly jednosečné, esovitě zakřivené čepele, které byly u svého řapu obvykle zdobeny stříbrným kováním s typicky muslimskými rostlinnými ornamenty. Tímto kováním byly zdobeny i pochvy.

Bohatě zdobené turecké šavle mívaly na čepeli esteticky a pečlivě vyryty citáty z koránu, modlitby i jména významných zbrojírů. Jílce i pochvy šavlí byly u těch nejnádhernějších zbraní vykládány drahými kameny, nejčastěji tyrkysy.

26

Turecké dýky bývaly často výrazem bohatství a zámožnosti jejich majitele. Jílce proslulých kinžálů byly zdobeny drahokamy a korály.

²⁶ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-16492617&tab=details&caller=search>

„Také osmanské palné zbraně byly proslulé svou výzdobou. Pušky typu tufenk byly na své pažbě i hlavní pokryty plátky slonoviny a vykládány mosazí a drahými kameny. Někdy byly tyto pušky také bohatě zdobeny intarziemi. Křesadlové trombony měly zase pažby z nádherně vyřezávaného ořechového dřeva, zámková deska i hlaveň bývaly někdy pozlaceny. Také pistole bývaly hojně zdobeny, jejich pažby bývaly vyvedeny v podobě piniové šišky, pažbení pak bývalo po celé své délce pokryto zlateným reliéfním ornamentem.“²⁷

3.2.4 Indie

„Chladné zbraně vyráběné v Indii v období tzv. Mughalské říše byly ve své době proslavené po celém světě. Zakřivené talwary a šamširy jsou příkladem nádherných sečných zbraní dokonale spojujících formu a funkčnost. Od 18. století byly tyto zbraně dováženy do Evropy, kde se staly oblíbené pro svůj charakteristický tradiční design.“²⁸

Kastana je typický meč ze Srí Lanky s krátkou prohnutou čepelí, často z dovozu. Části tohoto meče byly často zdobeny mytologickými motivy. Hlavice těchto zbraní bývaly zdobeny motivy dračích hlav. Oproti tomu talwary, šavle perského původu, míval jílec i hlavici z vyřezávané slonoviny; jílice bývaly pokryté tzv. koftgari – ornamentální inkrustací ocele zlatem, která je běžná u mnoha indických zbraní. Inkrustací byly zdobeny také čepele. Pochvy talwarů byly tradičně potaženy rudým sametem. V Indii byly značně zastoupeny také úderné zbraně. Jejich konstrukce umožňovala zhotovovat bohatou ornamentální výzdobu a poukazovat tak na společenské postavení jejich vlastníka.

*„Do Indie se **palné zbraně** rozšířily na konci 15. století z Evropy. Až do 19. století vyráběli indiští řemeslníci pušky vybavené doutnákovými zámky, tito umělci se nezalekli ani nejsložitější výzdoby palné zbraně a vyráběli honosné kusy*

²⁷ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, str. 246-247

²⁸ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, str. 128

bohatě zdobené nejrůznějšími materiály a technikami, například vykládané slonovinou, kostí a drahými kovy.“²⁹

Dokonce i ty nejobyčejnější pušky typu torador byly ozdobeny v zámkové části rytinou a na pažbě byly vykládány slonovinou. Nejhonosnější exempláře palných zbraní byly v pažební části pozlaceny a zlatou rytinou bývala zdobena i hlaveň.

3.3 AMERIKA

Zkoumáme-li umělecké a jedinečné ztvárnění zbraně na americkém kontinentu, je třeba vzít v úvahu, že vedle domorodého indiánského obyvatelstva, které mělo přirozeně svou pradávnou kulturu, se zde postupem času začala utvářet kultura **zbraně** bílých přistěhovalců. Obzvláště pak v době tzv. divokého západu (2. polovina 19. století) bylo zbraní a jejímu vypodobnění věnována veliká pozornost.

3.3.1 Zbraně domorodého obyvatelstva

„Ačkoliv severoameričtí Indiáni používali kamenné nástroje a zbraně až do sklonku 18. století, v jejich výzbroji se nacházely také zbraně s kovovými čepelemi a hroty. Indiáni kupovali kovové nástroje od Evropanů nebo evropských osadníků a přizpůsobovali je svým potřebám. Často je zdobili motivy typickými pro konkrétní kmen.“³⁰ Typickou zbraní indiánských válečníků byl nůž. Indiáni si ke kovovým nožům zhotovovali kožené pochvy, které často zdobili korálky a kovovými rolničkami; velmi specifické zdobení pochev nožů vidíme při používání obarvených ostnů dikobraza, které tvořili ozdobné střapce pochvy. Zvláště zdatnými řemeslníky při zhotovování nožů byli například Tlingitové, etnikum ze severozápadního tichomořského pobřeží Ameriky; z jejich tvorby

²⁹ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, str. 260

³⁰ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, str. 204

se nám zachoval například nůž, jehož hlavice je vyřezána do podoby totemového symbolu (havran sedící na medvědí hlavě) vykládaného škeblemi.

Další typickou zbraní severoamerického indiána byl tomahavk; čepel sekerky nebývala obvykle zdobená, zato dřevená část (topůrko) bývalo často bohatě vyřezáváno. Vyřezávaná topůrka nebývala produkcí specializovaných umělců, Indián si obvykle sám svou „lidovou tvořivostí“ - vyřezáváním - krátil dlouhé zimní večery.

Na rozdíl od Indiánů severní Ameriky, latinskoamerické indiánské kmeny nestačily od Evropanů převzít používání železa ke zhotovování zbraní, neboť jejich kultury byly po příchodu bílých mužů vzápětí rozvráceny. Zvláště zruční při uměleckém ztvárnění zbraně byli Aztékové, kteří znali luky, vrhací oštěpy i praky a různé mlaty a kyje.

*„Aztécká společnost byla především společností válečníků. Válka byla nejen zdrojem materiálního zisku pro jednotlivce a společnost, ale i prostředkem zachování světa, bohoslužbou. Byla rovněž každodenní povinností, jejíž břemeno nesla celá společnost. Potřebám války byla podřízena ekonomika i morálka, zaměřená proti všemu, co mohlo oslabit síly bojovníků a naopak zdůrazňující statečnost, poslušnost a odříkání. Jako zbraň sloužil oštěp, jehož průraznost zvyšovalo užívání vrhače oštěpů, a dále dřevěný kyj s obsidiánovými špicemi pro boj muže proti muži. Méně používané byly luky a šípy. Ochranu poskytovaly prošívané bavlněné oděvy napuštěné solným roztokem pro zpevnění, proutěné štíty potažené kůží a zdobené peřím a také dřevěné přilby.“*³¹

Největší pozornost věnovali Aztékové zdobení obřadních nožů. Dochovaly se chalcedonové nože, jejichž rukojeť je vyřezána do podoby klečící postavy orlího válečníka, jehož tělo je mozaikovitě vykládáno z lastur, malachitu a tyrkysu. Ve velkém chrámu stojícím v samém srdci hlavního města Aztéků, Tenochtitlanu, byl nalezen překrásně zdobený pazourkový nůž, který má podobu tváře boha, jemuž byly určeny lidské oběti; oko ve tváři je vyrobené z lastury a obsidiánu, zuby boha jsou na noži vytvarovány z lastur.

³¹ Křížová, M.: *Aztékové: půvab a krutost indiánské civilizace*, Praha: Aleš Skřivan ml., 2005, str. 41-43

Značnou pozornost věnovali Aztékové **zdobení** svých okrouhlých štítů. Výzdoba štítu měla svou specifickou funkci – měla zastrašit protivníka. Štít měl dřevěný nebo bambusový rám potažený kůží a zdobený pestrobarevnými péry. Štíty zhotovovali specializovaní řemeslníci, kteří vyráběli z peří také oděvy a pokrývky hlavy.

3.3.2 Zbraně bílého muže

Svébytná kultura **palných zbraní** divokého západu nezaznamenává přílišné umělecké vypodobnění, neboť tyto zbraně již nevyrábějí řemeslníci, nýbrž továrny. Perkusní revolvery však v některých případech stále nesou prvky dekorace. Colty Navy, původně určené námořnictvu, tak například byly na svých bubincích (valcích) zdobený vyrytými námořními výjevy.

V 60. letech 19. století byly tradiční růžky na prach vystřídány prachovnicemi, které byly opatřeny odměrkou pro odsypání požadovaného množství prachu. Tyto prachovnice byly často zdobený loveckými nebo bitevními výjevy; velmi obvyklé bylo vyobrazení zbraní a praporů.

Palné zbraně divokého západu mohly být vyvedeny v luxusní limitované sadě, takové modely, oblíbené pistolníky, pak bývaly na své kovovém povrchu dekorativně gravírovány či leptány.

„Zbraně, které nosili staří pistolníci, mají velkou hodnotu. Jeden z nich, Bat Masterson, dokonce falšoval vruby na pažbách opotřebovaných revolverů, aby oklamal důvěřivé sběratele. Zbraně s vyrytým jménem jsou také velmi hodnotné.

Kvůli nízké mzdě nemohlo mít mnoho kovbojů prvotřídní vybavení. Měli však svou hrdost, a tak se běžně vyskytovaly do stříbra vsazené mince a ostruhy. Revolver Colt s rukojetí ze slonoviny či perleti mohl takovou výstroj ještě vylepšit spolu se zručně ušitými botami, hezkou košilí a kloboukem.

Vkusně ryté a zdobené kolty bylo možné objednat přímo z továrny, nebo získat od mnoha nezávislých umělců. Na počátku nabízela společnost Colt zdobení rytím, vykládáním drahými kovy, rukojetí ze slonoviny, perleti a jiných exotických

materiálů, zvláštní kazety a další, doplatku podléhající položky. Sam Colt počal tradici výroby takových zbraní pro povznesení obchodu a uspokojení potřeb – v mnoha kruzích značil rytím zdobený kolt důležitost postavení svého majitele“.³²

3.4 AFRIKA

Afrika je obrovský kontinent s nespočtem různých etnik a kultur, které nelze dávat dohromady jako jednolitý celek. Sever Afriky byl od raného středověku pod vlivem muslimské civilizace, zatímco pobřežní části tzv. černé Afriky bývaly odpradávná konfrontovány s Evropskými obchodníky a kolonizátory. Domorodé obyvatelstvo vesměs po dlouhou dobu setrvalo v primitivních podmínkách doby kamenné, ovšem vytvářelo si vždy svou specifickou kulturu, která se krom jiného promítala i do uměleckého **zdobení zbraní**.

33

„Africké státy a domorodé kmeny měly své vlastní tradiční formy vojenství a zbraní, a to i navzdory tomu, že se v Africe začaly objevovat první dovezené

³² Rosa, J.G.: *Pistolníci, lidé a zbraně na hranici v letech 1840-1900*, Praha: Svojtka a Vašut, 1996, str. 16, 98, 150

³³ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24765492&tab=details&caller=search>

palné zbraně. Do roku 1900 si jednotlivé koloniální mocnosti mezi sebou Afriku rozdělili, ale ani to ještě neovlivnilo místní zbraně a způsoby boje. Tradiční typy zbraní se vyráběly ještě ve 20. století a místní zbrojři na nich ukazovali své řemeslné a umělecké schopnosti.³⁴ Pro africké bojovníky byly typickou zbraní různé mlaty, kyje a palice. Tyto zbraně byly zhotovovány z tvrdého dřeva a jejich úderné části (hlavice) bývaly mnohdy dekorativně zdobené a vyřezávány do podoby zvířecí hlavy. Tvořilo-li část takové palice kovové ostří (tzv. sekeromlat), bývalo pak zdobeno tzv. puncováním – ražením jednoduchých ornamentů.

„Bojovníci většiny původních afrických etnik nepoužívali ochrannou zbroj, k obraně používali vedle různých kouzel především štíty; štíty bývaly zdobené zejména tehdy, bylo-li jich užíváno především k obřadním účelům, tak například obřadní štít ndome bantuského kmene kikuyu z Keni, který držel bojovník v levé ruce během zasvěcovacího rituálu, byl zdoben zubovitými ornamenty, které byly uvnitř štítu vždy stejné, ale na vnější straně se výzdoba měnila podle věku a místa, odkud válečník pocházel. Některé etiopské kmeny zpevňovaly své štíty stříbrnými lamelami a v etiopské armádě se používaly ještě na počátku 20. století. Takový štít sloužil nejen jako ochrana v boji, ale signalizoval i válečnickovo společenské postavení, jako výzdoba velice často sloužila lví hříva, ocas nebo tlapa, protože lev byl symbolem etiopského císaře a království vůbec.“³⁵

Afričtí domorodci používali různé nože a meče. Bojovníci černé Afriky si takové předměty umělecky dekorovali poté, co je odkoupili od bílých obchodníků, anebo je uloupili coby součást válečné kořisti. Africké kmeny na sever od Sahary byly plně islamizovány a s novou vírou začali sdílet i rozvinutou kulturu, v jejímž rámci bylo používání kovu samozřejmostí. Marocké nože koummya vynikly svou mimořádnou uměleckou úrovní. Jílec této zakřivené dýky býval zakončen hlavicí ve tvaru roztaženého pavího ocasu, přičemž taková hlavice prakticky chránila hřbet dlaně. Pochvy takových dýk bývají z vrchní strany pokryty ozdobně vyřezávaným stříbrným plechem. Na území dnešního Alžírsko

³⁴ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, str. 198

³⁵ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, volně ze str. 270-271

byl zase používán tzv. nůž flyssa, což byly vlastně berberská šavle. Jílce těchto nožů bývají potaženy mosazným plechem s jednoduchou ozdobnou ražbou, hlavice osmihranného jílce má tvar stylizované zvířecí hlavy. Ve střední Africe byly používány různé popravčí meče či tesáky, které byly také kvůli svému rituálnímu určení ozdobeny jednoduchými domorodými rytinami, a jejich čepel byla opatřena různými nefunkčními výběžky, které měly pouze dekorativní funkci. Dřevěné rukojeti těchto mečů byly bohatě vyřezávány. Obřadní meč Kofi Karikarima, vládce západoafrického království Ašantů, byl spíš odznakem moci než zbraní, jeho dekoraci však proto byla věnována mimořádná péče. Jeho čepel je ozdobně prosekána, jeho rukojeť je zakončena dřevěnými koulemi, které jsou pokryty zlatou fólií a symbolizují bohatství nositele meče.

Afričtí domorodci konečně s oblibou užívali různé vrhací zbraně. I tyto zbraně byly ztvárňovány jako umělecké dílo. Například kasaiská vrhací měděná dýka byla na své rukojeti zdobena tepáním. Vrhací meč eben ze západoafrického Beninu byl na své listové čepeli zdoben děrovaným vzorem, jeho jílec byl z vyřezávané slonoviny.

*„V 19. století v době občanských válek domorodci již měli muškety, drátěné košile pro jezdce na koních, koně chránily mosazné pláty na tváři a přední části těla. Každý jezdec měl ve vidlici svého sedla sekeru a kopí z velmi lehkého dřeva, vyváženým dlouhou železnou špičkou. Jezdcova hlava byla pokryta měděnou, nebo cínovou helmou s velkým chocholem koňského ocasu.“*³⁶

37

³⁶ Davidson, B.: *Africká minulost: kroniky od dávnověku po moderní dobu*, Praha: Orbis, 1972, str. 160

³⁷ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24765954&tab=details&caller=search>

3.5 AUSTRÁLIE A OCEÁNIE

„Typickou zbraní australského domorodého válečníka byl bumerang. Bumerangů se užívalo k lovu i k boji; válečné modely mohou měřit až jeden metr. Jedná se o srpovitou vrhací zbraň vyrobenou ze dřeva, případně z kosti či kovu. Při letu bumerang rotuje a při zásahu cíle působí i smrtelná zranění.“³⁸ Dřevo bumerangu bývalo obarveno, nejčastěji červeným barvivem. Bumerangy bývaly často dekorativně vyřezávány rýhovaným designem. **Zbraň** také bývala na svém povrchu také **zdobena** malbou okrovým či bílým jílem. Abstraktní malby na bumerangu jsou často spojeny s mýty domorodců, které pojily rod nebo kmen s jejich předky a územím.

39

„K obraně používali australští domorodci štíty. Ty bývaly také zdobeny jílovými barvami, ornamenty obvykle signalizovaly válečnickovo postavení a vypovídaly o jeho úspěších v boji. Někdy bývaly štíty zdobeny pásy namalovanými červenou hlinkou a složitými vzory jemně vyrytých linek. Štíty bývaly na svých koncích zdobeny malbou označující rod bojovníka. Stejně jako v případě afrických domorodců byly nejhonosněji dekorovány štíty určené k rituálním tancům.“⁴⁰

Zbraněmi Polynésanů bývaly zejména dřevěné válečné palice, sekáčky, dýky a kopí, jejichž ostří bývala někdy vylepšena vsazením zaostřeného úlomku kosti, odštěpku kamene, obsidiánu, kusem lastury nebo korálu. Tyto zbraně bývaly bohatě zdobeny a mívaly rituální význam, dědily se z otce na syna.

³⁸ Křížek, L., Čech, J.K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*, Praha: Libri, 1997, str. 39

³⁹ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26065717&tab=details&caller=search>

⁴⁰ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, volně ze str. 210-211

„Těžké válečné palice z ostrova Tonga byly například po celé své délce zdobeny vyřezávanými geometrickými vzory, lidskými postavami, zvířaty a rybami. Válečné palice z ostrova Vanutu měly své hlavice zdobeny z obou stran vyřezávanou lidskou tváří, což je obvyklý motiv těchto zbraní i v jiných částech Oceánie. Oči vyřezávaných tváří bývaly zhotoveny z červených korálů, mušlí a bílých lastur. Polynéské dřevěné tesáky byly hybridem mezi válečnou palicí a sečnou zbraní. Řemeslník, který zbraň zhotovil, zkomboval obvykle její neobvyklý tvar se složitou geometrickou řezbou pokrývající čepel zbraně. Válečné palice patuki maorských válečníků bývaly bohatě zdobeny řezbami a duhově zbarvenými lasturami, jejich nákončí mělo podobu vyřezaných lidských obličejů. Obsidiánové dýky z Admiraltitních ostrovů zase byly na svých rukojetích malované červeným okrem. Takto byly zdobeny i hroty šípů.“⁴¹

Obzvláště nádherně byly ozdobeny štíty polynéských válečníků.

„Každý ze štítů asmatských válečníků nesl jméno jeho předka, a to, spolu s výzdobnými motivy, mělo dát bojovníkovi sílu a zaručit mu ochranu. Barvy použité při výzdobě měly svůj symbolický význam, červená například značila sílu a krásu. Válečné štíty etnika Mendi byly zhotovovány z tvrdého dřeva a byly zdobeny působivými geometrickými vzory trojúhelníků; podobný motiv se nazýval „motýlí křídlo“. Štíty kmene Arawe z oblasti Kandrian bývaly zase zdobeny motivy spirál a šípovitých ornamentů seskupených do několika polí, které oddělovaly barevné pásy.“⁴²

43

⁴¹ Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, volně ze str. 202-203

⁴² Holmes, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, volně ze str. 272-273

⁴³ <http://webprojects.prm.ox.ac.uk/arms-and-armour/600/1933.26.4.jpg>

4. ZBRAŇ VE FILMOVÉM PRŮMYSLU

Zbraň coby neodmyslitelná součást člověka a lidské civilizace se stala častým objektem zájmu uměleckých děl. Zbraně jsou zobrazovány na obrazech, jsou o nich psány knihy, skládají se o nich písně a přirozeně nemohou chybět ani ve filmové tvorbě, neboť prvořadým úkolem filmu je vydělat peníze a existuje tedy důvod se domnívat, že zobrazování zbraní na filmovém plátně je dostatečně atraktivní, aby přilákalo dostatečné množství diváků. Zbraň se nevyskytuje pouze v akčních filmech, nýbrž nalezneme ji v rozličných filmových žánrech.

4.1 VLIV NÁSILÍ PREZENTOVANÉHO V MÉDIÍCH NA LIDSKOU PSYCHIKU

Již mnoho let probíhají diskuse o vlivu **násilí** v médiích na psychiku člověka. Diskutuje se o vlivu filmů, televize, nebo počítačových her na psychiku dítěte, zatímco se násilí mezi lidmi stalo každodenní součástí nejen zpravodajských televizních programů – na některých televizních kanálech, nebo na internetu, jsou k dispozici i opravdu velmi drastické záběry.

Televizní hrdinové nejsou pouze v akčních filmech, ale i v kreslených pohádkách, kde vystupují se zbraní v ruce a na likvidaci svých nepřátel používají mimo zbraní třeba i výbušniny. Hlavní hrdina, který je filmovým padouchem zraněn, se velmi často jen oklepe a pokračuje ve své misi.

Důsledky **násilného chování** ve filmovém průmyslu neodpovídají skutečným důsledkům v reálném životě. Malé dítě nedokáže zcela jasně oddělit fikci od reality a prostřednictvím médií může mít značně deformovaný pohled na skutečný život. Dítě si může začít myslet, že násilí je zcela běžný každodenní jev, díky kterému člověk vždy dosáhne svého cíle. Média jsou jedním z prostředků formování osobnosti a děti v nich mohou hledat své vzory.

Nejlepší ochranou proti těmto vlivům je dobře fungující rodina. Pokud děti vyrůstají v harmonické rodině bez násilného prostředí, je velká pravděpodobnost, že pouliční násilí, nebo média, nebudou mít na formování jejich osobnosti zásadní vliv. V opačném případě, kdy vidí násilí i v rodině, mohou média naopak jen posílit jejich přesvědčení o normálnosti takového chování.

„Každý vynález se dá využít ve prospěch člověka, ale dá se také zneužít. Záleží na morálce lidí, kteří mají k nové technice přístup. Mnozí se budou snažit utéct do virtuální reality před životními problémy, a to jak mladiství, tak dospělí. Po návratu do reality bude jejich vnímání běžného života nesnesitelné. Tato skutečnost může mít odraz v růstu kriminality – zejména v oblasti násilné trestní činnosti“⁴⁴

4.2 AKČNÍ FILMY

Akční filmový žánr ve své podstatě vyžaduje, aby v něm byly používány zbraně, neboť akce nezřídka souvisí s násilím. V akčních filmech typu Zastav a nepřežiješ⁴⁵ či Sin City⁴⁶ jsou titulní postavy ve většině záběrů zobrazeny se zbraní v ruce a dokonce se pak vytváří žánrový charakter tzv. antihrdiny, tedy notorického násilníka, který by obvykle byl považován za zápornou postavu.

47

⁴⁴ Pokorná, J., Zlámal, J., *Vybrané sociálně patologické jevy*, Praha 2003, str. 13

⁴⁵ <http://www.csfd.cz/film/223256-crank/>

⁴⁶ <http://www.csfd.cz/film/178904-sin-city-mesto-hrichu-sin-city/>

⁴⁷ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-23066375&tab=details&caller=search>

Postavy figurující v prvních akčních filmech se záhy staly postavami adorovanými a jejich zbraně, pakliže na nich bylo alespoň částečně něco charakteristického, se staly předmětem kultu. Tak například herec Sylvester Stallone ztvárnil postavu veterána Ramba⁴⁸ ve stejnojmenných filmech a fanoušci nově vzniklého žánru akčních filmů začali oslavovat specifický design bojového nože, který John Rambo používá, anebo šípů s výbušnými hlavicemi, kterými střílí.

4.3 HORORY

Horor je filmový žánr, jehož cílem je u diváka vyvolat pocit strachu a děsu. Nejde tedy o pojem obsahový, ale estetický, jehož naplnění závisí především na formě podání. Horor se coby umělecký žánr tématicky dělí na další podskupiny, přičemž s používáním zbraně se setkáváme především ve skupině hororových filmů nazývaných *explotation*, jehož účelem je zobrazit týrání a mučení lidských jedinců. U těchto filmů je pak charakteristické, že je zde jako zbraň užíváno předmětu, který svým primárním účelem nemá fungovat jako zbraň. Divákovi je tak někdy samotným názvem filmu sdělováno, čím bude ve filmu zabíjác vraždit. Klasickým příkladem takového filmu je Texaský masakr motorovou pilou⁴⁹, jehož původní verze z roku 1974 se dokonce dočkala remaku. V hororové klasice Psycho⁵⁰ je zase v proslulé sprchové scéně použito jako vražedné zbraně kuchyňského nože.

V dějinách hororového filmu se dočkáme různých kuriózních zvláštností, které mají přímou vazbu na užívání zbraně. Tak například nízkorozpočtový film Saw⁵¹ (angl. pila) byl očividně bez větší invence pojmenován podle pily, kterou jakožto zbraň proti sobě obrátí v závěrečné scéně jeden z protagonistů filmu. Film zaznamenal u diváků ohromný úspěch, načež jeho tvůrci natočili dalších pět pokračování, a ačkoliv se v nich již pily neuvžívají coby zbraně, název Saw už filmové sérii zůstal.

⁴⁸ <http://www.csfd.cz/film/16097-rambo-prvni-krev-first-blood/>

⁴⁹ <http://www.csfd.cz/film/116894-texasky-masakr-motorovou-pilou-texas-chainsaw-massacre-the/>

⁵⁰ <http://www.csfd.cz/film/4385-psycho/>

⁵¹ <http://www.csfd.cz/film/173957-saw-hra-o-preziti-saw/>

4.4 KOMEDIE

V komediích nebývá zobrazení **zbraní** obvyklé, neboť účelem komediálního žánru je diváka pobavit a nikoliv poděsit. Dočkáme-li se v komedii použití zbraně, bývá to vždy jen na okraji pozornosti. Existují však výjimky, které jsou nejvíce patrné tehdy, je-li komedie parodií na akčnější žánry. Ve francouzské komedii *Muž z Acapulca*⁵² tak hlavní postava, ztvárněná J. P. Belmondem, jen jakoby mimochodem zabíjí zástupy protivníků a za tím účelem používá rozličných zbraní, kulometem počínaje a granátem konče. V české komediální klasice *Limonádový Joe aneb koňská opera*⁵³, která je parodií na westerny, se zase Joe proslavil svým bravurním ovládnutím svých revolverů.

4.5 HISTORICKÉ FILMY

Historické filmy bývají většinou nejúspěšnější, pakliže obsahují kvalitně ztvárněné bojové scény, ve kterých jsou přirozeně užívány zbraně. Jeden z nejúspěšnějších historických filmů poslední doby, *Gladiátor*⁵⁴, s R. Crowem v roli generála Maxima, slavil své ohromné úspěchy bezpochyby díky skvěle vyobrazeným soubojům gladiátorů v arénách, přičemž mistrné užívání zbraně je zde základem přežití, o které zde jde.

V dalším velice úspěšném historickém filmu, v *Tróji*⁵⁵, se dočkáme vrcholné scény v okamžiku, kdy se v souboji utkají rekové Achilles a Hektor, přičemž postupně užívají k boji oštěpy, kopí a meče.

Ve filmu *Apocalpto*⁵⁶, zobrazujícím fiktivní příběh o přežití, odehrávajícím se v prostředí mayské civilizace byl zase s úspěchem režisérem M. Gibsonem zobrazeno užívání bizarních zbraní starých Mayů.

⁵² <http://www.csfd.cz/film/32430-muz-z-acapulca-magnifique-le/>

⁵³ <http://www.csfd.cz/film/5991-limonadovy-joe-aneb-konska-opera/>

⁵⁴ <http://www.csfd.cz/film/8271-gladiator-gladiator/>

⁵⁵ <http://www.csfd.cz/film/71307-troja-troy/>

⁵⁶ <http://www.csfd.cz/film/221334-apocalpto/>

4.6 WESTERNY

57

Westernový žánr je ve své podstatě idealizováním doby tzv. divokého západu, což je období druhé poloviny 19. století v Americe (ale také v Kanadě, Mexiku a Austrálii) a preferuje dějové složky příběhu, postavami bývají zejména kovbojové, indiáni a zlatokopové. Ve starých a nepříliš věrohodných filmech natočených na motivy románů K. Maye se vyskytují silné charaktery indiánů i kovbojů, přičemž charaktery těchto postav jsou pro diváka dokreslovány a upevňovány díky používání charakteristicky designované zbraně. Náčelník kmene Apačů Vinetou ve stejnojmenném filmu⁵⁸ tak například střílí z nádherné opakovačky pobité ozdobnými cvočky.

Ve westernech je obecně kovboji a pistolníkům zacházeno s oblibou s revolvery značek Colt, Smith and Wesson a pušek od výrobců Winchester, Spencer a Lancaster. Ve filmu Quigley u protinožců⁵⁹ herec T. Selleck ztvárňuje postavu amerického kovboje – ostrostřelce, který je najat australským farmářem pro své mistrné zacházení s upravenou verzí pušky značky Sharp. V tomto filmu hraje Selleckova protivníka herec A. Rickman, který se vyžívá ve střelbě z „vynálezu plukovníka Colta“.

⁵⁷ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26256380&tab=details&caller=search>

⁵⁸ <http://www.csfd.cz/film/33362-vinnetou-winnetou-i/>

⁵⁹ <http://www.csfd.cz/film/21019-quigley-u-protinozcu-quigley-down-under/>

4.7 SCI-FI A FANTASY

Vědeckofantastický žánr nebo též sci-fi je umělecký žánr, vymezený výskytem spekulativních technologií a přírodních jevů anebo dosud neznámých forem života v díle. Děj sci-fi je často zasazen do vesmíru, budoucnosti či alternativní historie a jelikož veškeré atributy příběhu jsou omezeny pouze autorovou fantazií, dočkáváme se zde používání rozličných futuristických zbraní. Například dějová linie filmu District 9⁶⁰ se točí kolem snahy lidí ovládnout používání mimozemských zbrojních systémů, které reagují pouze na přítomnost DNA mimozemšťanů; když se hlavní postava, ztvárněná S. Copleym, začne nedopatřením měnit v mimozemšťana a je pronásledována, hodí se jí možnost používání mimozemských zbraní k boji. Ve filmu Avatar⁶¹ zase můžeme pozorovat boj přírodního národa (vybaveného pouze luky a noži) s lidmi, kteří jsou ozbrojeni nejmodernějšími zbraněmi.

Žánr fantasy je pohádkovějšího ražení nežli je tomu u sci-fi, ale i zde je často možno zaznamenat koncentraci na **zbraně**. V kultovním Pánu prstenů⁶² můžeme sledovat osudy Froda Pytlíka, který se vydá na dlouhou pout' s úkolem zničit prsten a je ozbrojen tzv. Žihadlem, krátkým elfským mečem.

⁶⁰ <http://www.csfd.cz/film/257869-district-9/>

⁶¹ <http://www.csfd.cz/film/228329-avatar/>

⁶² <http://www.csfd.cz/film/4711-pan-prstenu-spolecenstvo-prstenu-lord-of-the-rings-the-fellowship-of-the-ring-the/>

⁶³ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=DWF15-514190&tab=details&caller=search>

5. ZBRAŇ A NÁSILÍ

Násilí jako takové je přímo spojeno s agresivitou, útočností. Agrese je chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby, nebo věci. **Agrese**, ať již fyzická, či verbální, může vzniknout v afektu, nebo se může jednat o agresi instrumentální (úmyslný faul při sportu). Sklon k útočnému jednání, které se transformuje do různých podob, se nazývá agresivita.

Rozeznáváme více typů agrese, např.: myšlenková, verbální, fyzická, afektivní, instrumentální, zaměřená proti osobám, věcem, předsunutá, nebo zadržovaná.

Existují tři teorie **agrese**, jež se v reálném životě prolínají a doplňují – samostatně nejdou však prokázat. FREUD rozeznal dva lidské zdroje energie, libido (rozkošivá energie) a thanatos (destruktivní energie). Tyto zdroje energie mezi sebou soupeří a tím svědomí **agresivitu**. Lorenz naopak tvrdil, že agrese je vrozená. Agresivní energie se v jedinci hromadí, dokud není nějakou činností (např. sportem, prací) uvolněna. Tím dochází k tzv. katarzi (očistění) jedince, což zvyšuje bezpečnost společnosti.

Reaktivní teorie agrese říká, že agrese je reakcí na vnější a vnitřní podněty. Dollard tvrdí, že agresivita se vyskytuje na základě frustrace. Pokud nemohou lidé dosáhnout nějakého svého vytyčeného cíle, či nemohou uspokojit svou potřebu, vyvolává to v nich agresivitu. Naopak Bandura předpokládá, že agrese je naučená. Lidé se chovají **agresivně**, protože během svého života zjistili, že se jim to vyplatí. Bandura a Walters provedli na toto téma výzkum v mateřské školce. Promítli dětem film zobrazující osoby, které si hrály mírumilovně, či agresivně s hračkami. V agresivní verzi herec bil a kopal velkou panenku „Bobo“. Když měli děti potom možnost hrát si, chovaly se agresivněji.

Další studie prokázaly vliv ostatních faktorů na agresi – jedná se např. o hlučné prostředí, velké horko, přítomnost davu, nebo vliv návykových látek.

Agresivní člověk projevuje své nepřátelství nejen verbálně, ale i fyzickým útokem na svého protivníka. Má potřebu prosazovat pouze sám sebe, své zájmy, nebo cíle, bývá přitom bezohledný a nemilosrdný. Rád ovládá vybranou sociální skupinu, které chce vnutit své názory, touží po rozhodování o činnosti této skupiny a o osudu jednotlivých členů. Pro prosazení svých zájmů častokrát neváhá k zastrašení použít i **zbraň**, aby zdůraznil svojí moc.

Zbraň je primárně určena ke snadnějšímu zranění či usmrcení lidského jedince jiným člověkem. Její další použití k loveckým, sběratelským či sportovní účelům je již podružné. **Násilí** a zbraň jsou nerozluční společníci. V dnešní době jsme médii masově informováni o násilném útoku se zbraní proti bezbranné oběti. Zobrazování násilí ve filmu, časopisech, internetu a počítačových hrách roste a mladí lidé již přestávají násilí vnímat jako něco špatného; naopak se často zhlédnou v kultuře amerického černošského ghetta, která násilí oslavuje jako něco přirozeného.

Rostou počty otřesných případů, kdy student vkročí do školy s nabitou zbraní a postřílí tam desítky bezbranných lidí. Přitom ve čtyřicátých a padesátých letech se v USA daly zbraně koupit v železářstvích, armyshopech, u benzínových pump, v domácích potřebách a nebyly potřeba žádné zvláštní kontroly či registrace držitelů zbraní a přitom nebyly žádné školní masakry.

Zbrojní průkaz může dostat pouze člověk, který je dospělý, svéprávný, bezúhonný, má trvalé bydliště, nemá záznam o zneužívání alkoholu či drog, nepáchá přestupky proti občanskému soužití a prokázal svou schopnost bezpečného zacházení se zbraní. To není zrovna typický profil násilného zločince, kámen úrazu leží v spíše v možnosti nelegálně držených zbraních.

„Dochází k celosvětovému rozšíření vojenského potenciálu, a to včetně zbraní hromadného ničení. Kapacita na výrobu zbraní stoupá s ekonomickým rozvojem země. Tak například v době od šedesátých do osmdesátých let dvacátého století vzrostl počet zemí třetího světa vyrábějících vojenská letadla z jedné na osm, helikoptéry z jedné na šest a strategické řízené střely z nuly na sedm. V devadesátých letech se navíc objevil trend směřující ke globalizaci bezpečnostního průmyslu, což pravděpodobně ještě sníží

dosavadní náskok Západu. Mnohé nezápádní státy totiž buď přímo disponují jadernými zbraněmi (Rusko, Čína, Izrael, Indie, Pákistán a možná také Severní Korea), nebo vyvíjejí velkou snahu tyto zbraně získat (Írán, Libye a možná Alžírsko) anebo si připravují takovou pozici, aby v případě potřeby mohly tyto zbraně rychle získat (Japonsko).

*Vzhledem k tomuto vývoji je regionalizace ústředním trendem vojenských strategií v době po studené válce. Právě regionalizací lze totiž vysvětlit jak snížení ruských a západních vojenských sil, tak jejich nárůst v jiných zemích. Rusko již nemá vojenský potenciál s celosvětovým dosahem, namísto toho se zaměřuje na své blízké zahraničí. Čína přebudovala svou strategii a armádu tak, aby hlavní důraz spočíval na výkonu vojenské moci v nejbližším okolí a obraně čínských zájmů ve východní Asii. Podobně přeorientovávají své armády prostřednictvím NATO a EU i evropské země, aby se dokázaly vypořádat s nestabilitou na periferii západní Evropy. Vojenské plánování výslovně změnily také Spojené státy a místo zastrašování nebo přípravy na globální válku s jinými supermocnostmi se soustřeďují na řešení několika souběžných regionálních konfliktů v Asii.*⁶⁴

Zbraň je tedy k násilnostem používána zločinci i představiteli veřejné moci. S jejím použitím jsou vedeny války a řešeny násilné spory. Ozbrojené **násilí** je tedy očividně potřebou člověka, ať na jakémkoliv stupni společenského žebříčku nebo místě na světě.

65

⁶⁴ Huntington, S.P.: *Střet civilizací*, Praha: Rybka Publishers, 2001, str. 94-95

⁶⁵ <http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24610358\tab=details\caller=search>

6. PREVENCE NÁSILÍ, ŠIKANY A KRIMINALITY

Prevence je představována jako způsob řešení, nebo spíše zabránění vzniku různých nežádoucích společenských jevů - není právním pojmem. Pojem prevence zahrnuje komplex preventivních opatření a informování veřejnosti, s cílem snížit trestnou činnost a zvýšit pocit bezpečnosti občanů.

Prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity, zaměřené na nejširší veřejnost. Zvláštní důraz je zejména kladen na pozitivní působení na děti a mládež, možnosti využití volného času, nebo sportovní vyžití.

Jednou ze základních **preventivních aktivit** je informování občanů o možnostech a způsobech ochrany před trestnou činností. Uskutečňuje se prostřednictvím médií, přednášek, besed, letáků a poradenských místností.

Jiná oblast prevence se zabývá cíleným zájmem o rizikové jedince, nebo skupiny osob, kde je pravděpodobné, že by se mohli stát pachateli, ale i oběťmi trestné činnosti. Do této oblasti patří osoby drogově, nebo alkoholově závislé, záškoláci, gambleři, vandalové, nebo osoby dlouhodobě nezaměstnané. Zde je hlavním cílem pozitivně působit na chování těchto potencionálních pachatelů trestné činnosti, vyvolat žádoucí změnu v jejich sociálním prostředí a pomoci jim vrátit se do běžného života.

Součástí **preventivního působení** je minimalizace kriminogenních podmínek, kdy např. policisté svojí přítomností ve vybraných oblastech (náměstí, chatové, či zahrádkářské osady, společenské akce, apod.) odradí potencionálního pachatele od spáchání trestné činnosti. Dále sem můžeme zahrnout rovněž městské kamerové systémy, pulty centralizované ochrany, nebo i veřejné osvětlení.

Specifická je prevence šikany. Šikana byla známa především z dob vojenské základní služby, kdy tzv. mazáci často nováčkům neúměrně znepříjemňovali život v kasárnách. V dnešní době se problém šikany vyskytuje především ve školních,

nebo internátních zařízeních, ve věznicích, v armádě, není ale neznáma ani šikana na pracovišti, nebo v rodině.

Je to specifická forma **agrese** vyskytující se v uzavřených skupinách, kterou lze jen obtížně opustit. Za šikanování je považována systematická agrese, která je opakovaná a dopouští se jí jednotlivec, či skupina, vůči jinému jednotlivci, nebo skupině. Podstatné je, že se nejedná o rovnocenné střetnutí dvou i více partnerů v konfliktu a oběť šikanování je vůči útočníkovi prakticky bezmocná. Důležitým znakem šikany je nepoměr sil mezi agresorem a obětí. U šikany je typickým znakem samoučelnost převahy agresora nad obětí. Nejčastěji se šikana vyskytuje mezi chlapci, kde pravděpodobně působí vliv kulturních vzorů – mužnost projevovaná agresivním chováním. K tomu, abychom mohli hovořit o šikaně, musí existovat agresor, oběť a prostředí, ve kterém se šikana uskutečňuje.

„Šikanování – fyzické, psychické, či kombinované ponižování až týrání žáků obvykle jinými žáky, vzácněji dospělými. Probíhá buď v dyádě, nebo ve skupině. Iniciátory šikanování bývají žáci vyšších ročníků, žáci starší, fyzicky vyspělejší, žáci osobnostně či sociálně narušení“⁶⁶

Výskyt šikany na školách má souvislost se širšími společenskými vlivy. Školy jsou v podstatě obrazem naší společnosti a celkem věrně odráží současný stav této společnosti. Školy nemohou zabránit negativním vlivům zvenčí, mohou k nim ale přihlídnout při hledání účinné ochrany dětí. Je důležité, aby školy měly specialisty pro prevenci šikanování, pedagogové by měli být domluveni na společném postupu při řešení šikany, na opatřeních snižujících možnosti jejího výskytu (dozory o přestávkách, v jídelně, školní schránka důvěry, apod.). Šikanování se často pojí s jinými projevy poruch chování, a proto se považuje za velmi závažný výchovný problém školy a společnosti. Je to velmi závažný, společensky nebezpečný jev, ohrožující oběť fyzicky, ale zejména psychicky.

Pedagogové musí s třídou pracovat, s její dynamikou, se vztahy mezi žáky v jejich školním životě, aby včas odhalili náznaky, nebo již přítomnost šikany v kolektivu (jeden ze žáků může být např. najednou nezvykle zamlklý, uzavřený

⁶⁶ Průcha, Walterová, Mareš, *Pedagogický slovník*, Portál, Praha 1995, str. 221

do sebe, nechce do školy chodit, ačkoliv před touto změnou byl zcela bezproblémový, otevřený a plný energie).

„Fakt, že preventivní působení nepřináší kýžený efekt, je do značné míry dán tím, že nejsou respektovány některé nezbytné zásady:

- 1. Za nejdůležitější pokládáme princip systémovosti, tedy že veškeré činnosti a snahy musejí vytvořit systém. Ve vzájemném souladu by měla působit škola, rodina a další výchovná (poradenská) zařízení, občanská sdružení, církve, ale také policie a např. zdravotnická zařízení. Jejich činnost musí podporovat také legislativa, média a celková společenská atmosféra. To vše vyžaduje koordinaci na úrovni školy, obce, atd. Málo platná bude snaha školy, popřípadě rodičů, jestliže je celkové společenské klima a působení médií nalaďeno jinak.*
- 2. Druhým důležitým principem je systematicčnost. Veškeré působení musí být průběžné a sociálně výchovná činnost kontinuální. Velmi často jsme svědky různých jednorázových, epizodických akcí, které bývají již předem odsouzeny k neúspěchu.*
- 3. Třetí důležitou zásadou je komplexnost, která bývá chápána jako vzájemná provázanost všech druhů prevence, zahrnující navíc všechny věkové kategorie. Pojem komplexnosti však vidíme ještě z jiného zorného úhlu, a to v působení na osobnost ve všech jejích složkách. Převážná část prevence má v našich podmínkách charakter pouhého informování nebo poučování, což je často kontraproduktivní. Ze správně vedeného poučení by totiž mělo vyplývat přesvědčení o škodlivosti a nebezpečnosti daných jevů. Vyvrcholením výchovného působení by pak mělo být utvoření potřebných návyků zdravého životního stylu, správné životosprávy, atd.“⁶⁷*

⁶⁷ Kraus, B., *Základy sociální pedagogiky*, Portál, 2008, str. 150, 151

Prevence násilí, šikany a kriminality v naší společnosti se neustále vyvíjí. Do roku 1989 jsme svojí izolací před západním světem byli odděleni od přímého vlivu některých negativních jevů, zvláště pak v oblasti drogové problematiky a v oblasti kriminální činnosti s ní bezprostředně související. Tomu odpovídala i úroveň prevence, kdy většinou převládal názor, že díky uzavřeným hranicím se nás tato problematika netýká. Po roce 1989 a otevření hranic, si ale situace sama vyžádala změnu přístupu k preventivnímu působení v této oblasti.

7. DESIGN ZBRANĚ – PŘÍKLADY VÝTVARNÉHO ŘEŠENÍ

Pro účely této kapitoly jsem zvolil designové provedení pažby u vybraných odstřelovacích pušek. Tyto zbraně musí být velice přesné, a proto je jejich ergonomické pojetí prvotní determinantou designu.

„Odstřelovačka“ by měla být nejen přesná, ale měla by splňovat i další požadavky. Měla by mít ergonomickou pažbu, která bude střelci vyhovovat a bude mu prostě "sedět", ale neměla by být přehnaně složitá a komplikovaná. Měla by mít jednoduchou konstrukci, být odolná a spolehlivá. Musí vydržet hrubší zacházení, nemá to přece být zbraň pouze na střelnici, ale do těžkých podmínek. Už z uvedeného celkem vyplývá, že některé tyto požadavky jsou vcelku protichůdné, takže je jasné, že tak jako tak půjde o určitý kompromis. Bude-li mít pažba ergonomický tvar, těžko už bude jednoduchá a kompaktní a naopak.

Uvedme si teda dva příklady. **Zbraň** s pažbou Accuracy International a pažba loveckého typu, jako například M40A1. Pažba M40 je jednoduchá a z jednoho kusu. Pro manipulaci v terénu je ideální díky své jednoduchosti a oblým, rovným tvarům. Díky tvaru pažby a díky tomu, že optika může mít co nejnižší montáž (tak aby si nevadila s klikou závěru), je celá puška velmi nízká a kompaktní. Také je velmi lehká, tudíž je příjemná na delší nošení, a to i díky svým oblým tvarům, které do rukou ani na zádech netlačí a nedřou.

Tento typ pažby však není zcela ideální ergonomicky. Především rukojeť není pro střeleckou ruku zdaleka to pravé a ani nemá oporu pro nestřílející ruku. Dobře zalícit lze prakticky jen s nějakou dodatečnou lícnicí. Také střelba z různých poloh je problematická, protože lícnice není polohovatelná. To že je celá zbraň poměrně lehká, je sice dobré pro manipulaci a nošení, ale pro střelbu samotnou už to je spíše na závalu.

Naproti tomu pažby typu AI jsou velmi ergonomické a pro střelbu samotnou jsou tak naprosto ideální. Svým tvarem jsou skvělé jak pro střílející ruku, tak i pro

nestřílející. Lícnice i botka jsou stavitelné, takže nastavit si pažbu je pro každého střelce velmi snadné. Také pro střelbu z různých poloh lze měnit nastavení pažby, což je velmi výhodné.

Bohužel předpažbí má ale hranatý tvar, což není dobré a pohodlné, pokud nestřílející rukou podpíráte nebo držíte předpažbí. Díky konstrukci pažby je celá **zbraň** velmi vysoká a navíc je nutno použít vysoké montážní kroužky, což celou zbraň činí ještě méně kompaktní. Navíc z pažby mírně vyčnívá zásobník (i když jeho větší kapacita je bezesporu výhodou), což může vadit střelci při střelbě z některých poloh a také se za něj zbraň může při pohybu v přírodě zadrhávat.

Tím se dostáváme k dalším nevýhodám této pažby. Vzhledem ke své konstrukci je značně složitá a sestavená z mnoha dílů. I když je sestavena pevně, i tak hrozí, že by se mohl nějaký díl povolit, případně i ztratit. Další nevýhodou je, že může dojít (a zaručeně také dojde) k zanesení nečistot do konstrukce pažby. Bláto, písek, voda, sníh apod. Vše se tam dostane. Výhodná věc jsou očka na popruh, která jsou z boku zbraně. Puška se tak dobře nosí přes rameno, i se s ní lépe plazí, takže se tolik neválí v nečistotách. Při nesení na zádech také dobře v této pozici drží a méně často tak dochází k samovolnému otevření závěru, což může být problematické a například u M40 k tomu dochází. Poslední věcí je, že vzhledem ke své vysoké váze je mnohem vhodnější a klidnější při samotné střelbě.

68

⁶⁸ <http://www.airsoftguns.cz/img/article/sniper/4.jpg>

8. ZÁVĚR

Předmětem mého zkoumání v této bakalářské práci je **zbraň**. Zbraň jako taková může mít velice variabilní podobu. Zbraní může být precizně zhotovený nástroj určený k usmrcení živého organismu, zbraní stejně tak může být kámen, jako zbraň můžeme použít předmět, který k zabíjení vůbec nemá sloužit (například nůžky), zbraní ale může být i zvíře a může jí být i jiný člověk. Stejně tak může být jako zbraně použito bakterií, plynů či jaderného záření.

Vedle toho, že zbraň může mít skutečně nejrozumnější podobu či pojetí, můžeme v průběhu věků zaznamenat tendenci pojmout zbraň jako umělecké dílo. Ať už je zbraň **ozdobena** primitivními ornamenty (myšleno v rámci historického vývoje kmene), anebo je vyvedena ve zlatě a vykládána drahými kameny, je jistě záměrem umělce udělat zbraň objektem estetického potěšení. Právě ztvárnění zbraně jakožto **uměleckého díla** tvoří jádro této práce.

Bylo nutno s velikou péčí prozkoumat dostupné prameny, neboť sebrat dostatečné množství informací o zdobení zbraní na různých kontinentech, jak bylo vytyčeno v úvodu k této práci, byl úkol poněkud náročný. Nicméně podařilo se původní koncepci udržet a podat tak přehled o zdobení zbraně na pěti kontinentech.

Téma **zbraně** může být uchopeno celou řadou dalších pohledů; lze tak například sledovat četnost a podoby výskytu zbraně v počítačových hrách či zabývat se statistickým zjišťováním ohledně použití jednotlivých typů zbraní při násilných trestných činech apod.

POUŽITÉ PRAMENY

Literatura:

Byam, M.: *Staré zbraně*, Bratislava: Tatran, 1992, ISBN 80-222-0363-7

Davidson, B.: *Africká minulost: kroniky od dávnověku po moderní dobu*, Praha: Orbis, 1972, ISBN 80-86057-18-6

Dolínek, V., Durdil, J.: *Historické zbraně*, Praha: Naše vojsko, 2008, ISBN 978-80-206-0918-2

Dolínek, V., Šach, J.: *Lovecké zbraně*, Praha: Aventinum, 2006, ISBN 80-86858-20-0

Dolínek, V.: *Palné zbraně*, Praha: Aventinum, 1998, ISBN 80-7151-066-1

Holme, R.: *Zbraně, obrazové dějiny zbraní a zbroje*, Praha: 2007, ISBN 978-80-242-1953-0

Huntington, S.P.: *Střet civilizací*, Praha: Rybka Publishers, 2001, ISBN 80-86182-49-5

Hurník, Z.: *Lexikon zbraně*, Praha: Svojtka a Co., 2003, ISBN 80-7237-382-X

Hurník, Z.: *Samurajský meč*, Praha: Naše vojsko, 1995, ISBN 80-206-0510-X

Klučina, P.: *Zbroj a zbraně Číny*, Praha: Paseka, 2009, ISBN 978-80-7185-800-3

Kraus, B. : *Základy sociální pedagogiky*, Praha, Portál, 2008

Křížek, L., Čech, J.K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*, Praha: Libri, 1997, ISBN 80-85983-18-4

Křížová, M.: *Aztékové: půvab a krutost indiánské civilizace*, Praha: Aleš Skřivan ml., 2005, ISBN 80-86493-19-9

Pokorná, Zlámal: *Vybrané sociálně patologické jevy*, Praha, 2003,

Průchová, Walterová, Mareš: *Pedagogický slovník*, Praha, Portál, 1995

Rosa, J.G.: *Pistolníci, lidé a zbraně na hranici v letech 1840-1900*, Praha: Svojtka a Vašut, 1996, ISBN 80-7180-039-2

Šach, J.: *Chladné zbraně*, Praha: Aventinum, 1999, ISBN 80-7151-097-1

Šindelář, V.: *Šermíři, rváči, duelanti*, Praha: Ivo Železný, 1994, ISBN 80-7116-865-5

Žuk, A. B.: *Pušky a samopaly*, Praha: Naše vojsko, 1992, ISBN 80-206-0150-3

Internetové zdroje:

<http://www.csfd.cz/film/223256-crank/>

<http://www.csfd.cz/film/178904-sin-city-mesto-hrichu-sin-city/>

<http://www.csfd.cz/film/16097-rambo-prvni-krev-first-blood/>

<http://www.csfd.cz/film/116894-texasky-masakr-motorovou-pilou-texas-chainsaw-massacre-the/>

<http://www.csfd.cz/film/4385-psycho/>

<http://www.csfd.cz/film/173957-saw-hra-o-preziti-saw/>

<http://www.csfd.cz/film/8271-gladiator-gladiator/>

<http://www.csfd.cz/film/32430-muz-z-acapulca-magnifique-le/>

<http://www.csfd.cz/film/5991-limonadovy-joe-aneb-konska-opera/>

<http://www.csfd.cz/film/71307-troja-troy/>

<http://www.csfd.cz/film/221334-apocalypto/>

<http://www.csfd.cz/film/21019-quigley-u-protinozcu-quigley-down-under/>

<http://www.csfd.cz/film/33362-vinnetou-winnetou-i/>

<http://www.csfd.cz/film/257869-district-9/>

<http://www.csfd.cz/film/228329-avatar/>

<http://www.csfd.cz/film/4711-pan-prstenu-spolecenstvo-prstenu-lord-of-the-rings-the-fellowship-of-the-ring-the/>

<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42->

[15862110&tab=details&caller=search](http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-15862110&tab=details&caller=search)

<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26407292&tab=details&caller=search>

<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=SB001684&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-19861997&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24659167&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26134103&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24860855&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-18645520&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-16492617&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24765492&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26065717&tab=details&caller=search>
<http://webprojects.prm.ox.ac.uk/arms-and-armour/600/1933.26.4.jpg>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-23066375&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-26256380&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=DWF15-514190&tab=details&caller=search>
<http://www.airsoftguns.cz/img/article/sniper/4.jpg>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24765954&tab=details&caller=search>
<http://www.corbisimages.com/Enlargement/Enlargement.aspx?id=42-24610358&tab=details&caller=search>

Přílohy

Gladius⁶⁹

Meč raně gotického typu⁷⁰

⁶⁹ <http://www.a2armory.com/images/new-swords/RomanGladiusSword.jpg>

⁷⁰ <http://www.sword.cz/italmec2e.jpg>

Rapír⁷¹

Šavle francouzského typu⁷²

⁷¹ <http://www.drakkaria.cz/images-items/rapir-drevo-typ-i-2.jpg>

⁷² <http://msv-kupci.sweb.cz/czech/zbozi/savle2.html>

Bajonet pro AK 47⁷³

Lehký kulomet BREN⁷⁴

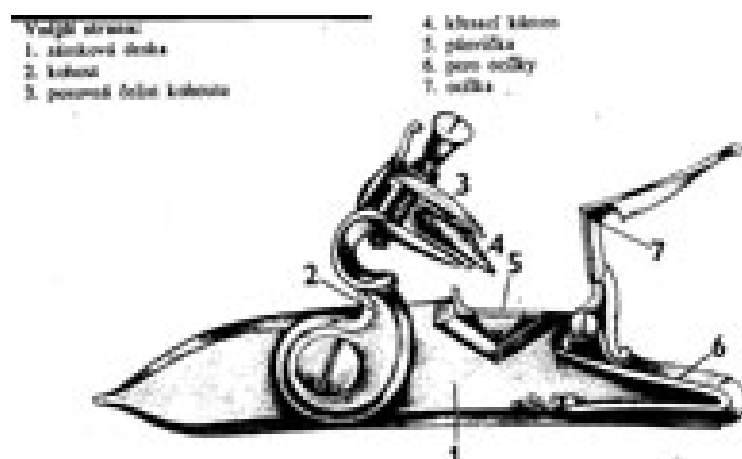
⁷³ <http://www.armyshop-pro.cz/Foto/Large/zb006577.jpg>

⁷⁴ <http://www.military.cz/british/weapons/guns/infantry/14a4/bren.jpg>

Kolečkový zámek⁷⁵

Křesadlový zámek⁷⁶

Perkusní zámek a zápalky⁷⁷

⁷⁵ <http://www.zbrojacek.cz/zbozi-html/palne/5017-vv.jpg>

⁷⁶ <http://www.shooting.cz/photos/jal/pic3CD.jpg>

⁷⁷ <http://www.palba.cz/forumfoto/albums/Novovek/normal-perkus.jpg>

Revolver⁷⁸

Pistole Star M-45⁷⁹

⁷⁸ <http://www-cs.stanford.edu/groups/vision/projects/OPTIMOL/main/revolver.jpg>

⁷⁹ <http://www.farcry2.cz/czech-menu/informace/zbrane-img/pistole-1911.jpg>

Zdobená palná braň⁸⁰

Zdobení Colt Navy⁸¹

⁸⁰ <http://bj.eiecon.net/wp-content/uploads/2008/12/eagle.jpg>

⁸¹ <http://www.justguns.com/images/stories/HandGuns/3-Colt-Peacemaker-1.jpg>

Zednářský meč se zdobenou čepelí⁸²

Nůž se zdobenou čepelí⁸³

⁸² <http://www.myrisdanky.cz/images/nahledy/100NCN.jpg>

⁸³ <http://www.knifemaker-brix.cz/nuzjelenlan.html>

Katana⁸⁴

Čínský meč Tien⁸⁵

⁸⁴ <http://local.coldweapon.org/pics/praktikal-katana.jpg>

⁸⁵ http://2.bp.blogspot.com/_dUr013qkkqM/SjOUKbCDjal/AAAAAAAAAVw/OG7h-Bq5-xo/s320/jian.jpg

Šamšir⁸⁶

Talwar⁸⁷

⁸⁶ <http://www.diggerhistory.info/images/swords/shamshir.jpg>

⁸⁷ <http://webprojects.prm.ox.ac.uk/arms-and-armour/600/1902.87.6.jpg>

Štít chimalli⁸⁸

Africké štíty⁸⁹

⁸⁸ <http://www.mexico-tenoch.com/magico/cat111.jpg>

⁸⁹ <http://webprojects.prm.ox.ac.uk/arms-and-armour/600/1933.26.4.jpg>

Tomahawk⁹⁰

Koummya⁹¹

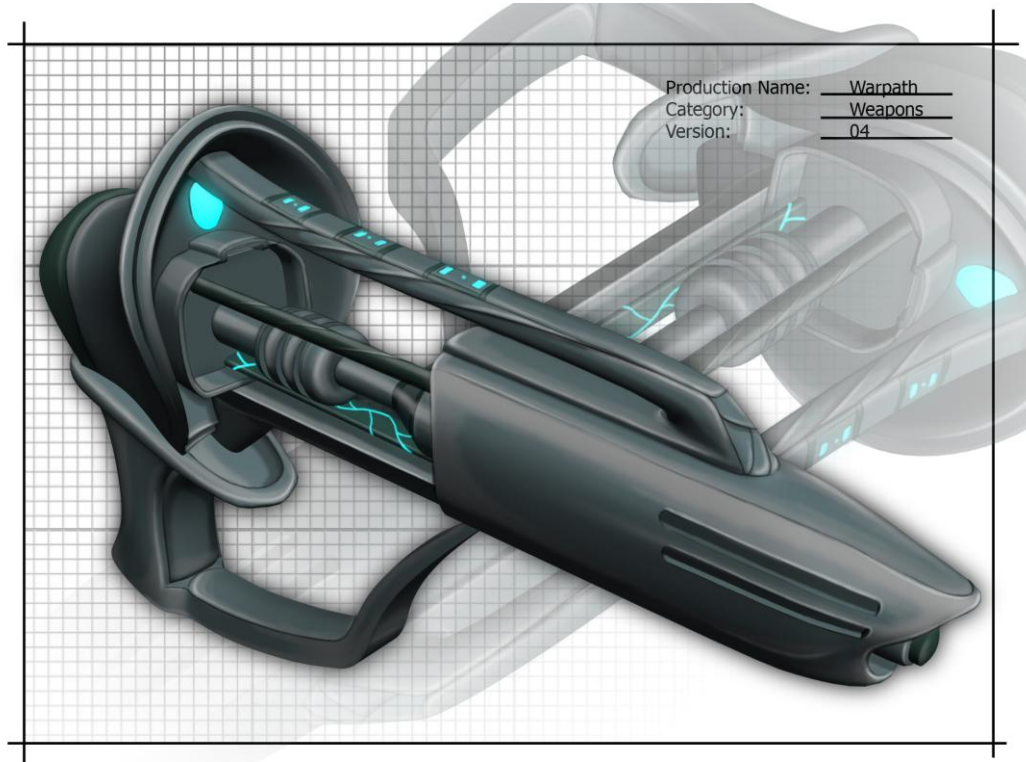
⁹⁰ http://www.dlsports.com/premium_tomahawk_images/tomahawk_4167_small.jpg

⁹¹ <http://webprojects.prm.ox.ac.uk/arms-and-armour/600/1884.24.267.jpg>

Zdobení bumerang⁹²

Zbraň budoucnosti⁹³

Production Name:	Warpath
Category:	Weapons
Version:	04

⁹² <http://blogjw.files.wordpress.com/2008/09/bumerang.jpg>

⁹³ http://hamedayeung.com/Weapon_03b.jpg

Odstřelovací puška s pažbou typu M40⁹⁴

Odstřelovací puška s pažbou typu AI⁹⁵

⁹⁴ <http://www.airsoftguns.cz/img/article/sniper/4.jpg>

⁹⁵ <http://www.airsoftguns.cz/img/article/sniper/6.jpg>